

Sjøfugler i Karmøy

Hekkesesongen 2007

Rapport nr 3 Mink- og sjøfuglprosjektet 2005-2007

Arnt Kvinnesland
Karmøy Ringmerkingsgruppe

Innhold

Sammendrag	3
Innledning	4
En produktiv sesong	4
Påvirkningsfaktorer	5
Nye arter på randen	7
Fuglene og været	7
Ternekoloniene	
Hekkesesongens forløp	11
Ankomst og etablering	11
Hekkesesongen – juni	15
Hekkesesongen – juli	16
Hekkeavslutning og avreise	18
Kart over koloniene	22
Bestandsforhold	23
Hekkebestand og merkeresultater	23
Ungeproduksjonen og påvirkningsfaktorer	24
Oppsummering	26
Kolonidagbok	28
Reservatene	
Jarstein	44
Ferkingstadøyane	45
Urter	45
Tjøsvollsvatnet	46
Minkjakta 2005-2007	47
Videre forvaltningstiltak	48
Til ettertanke	49

Takk til

- naturforvalter Tor A. A. Simonsen som bidro til å få i gang minkprosjektet
- politikere i Karmøy som var med å bevilget skuddpremie for 2005-07 og for tre nye år
- fylkesmannen for økonomisk bidrag til ny hund i den videre minkbekjempelsen
- medlemmer av Karmøy RG for tidkrevende merking og registrering av sjøfugl
- alle som har deltatt i jobben med å redusere antall villmink i Karmøy

Foto: Arnt Kvinnesland. Samtlige bilder er fra 2007. Forsida: Ung rødnebbterne på vingene. Bygnes 21.7.

Layout og grafikk: Oskar K. Bjørnstad

Registreringsarbeidet i felt i 2007 er for det meste utført av Oskar K. Bjørnstad (OKB), Arnt Kvinnesland (AKV). Andre observatører med viktige bidrag og nevnt i rapporten: Kjell-Sigve Kvalavåg (KSK), Karsten Ovesen (KOV), Villy Solvang (VSO), Per Kjartan Sevland (PKS), Thom Ole Vedø (TOV).

Rapportdato: 10.12.2007. Selv om mink- og sjøfuglprosjektet er utført i samarbeid med Karmøy kommune, trenger det ikke være politisk enighet om alle synspunktene og konklusjonene som fremkommer i rapporten.

Sammendrag

Nesten 500 mink er fjernet fra Karmøy-naturen som følge av at skuddpremien ble gjeninnført i 2005. Den målretta jakta har allerede hatt en gunstig virkning på sjøfuglbestandene. Ternene som har stått i fokus under prosjektet, har hatt en overraskende høy og stabil hekkebestand på mellom 650 og 700 par gjennom treårsperioden. Antall terneunger som har nådd flygedyktig alder har hatt en positiv utvikling i løpet av denne tiden, med 2007 som det beste året både for makrellterna og rødnebbterna. Makrellterna hadde også dette året større hekkesuksess med forholdsvis flere unger på vingene enn sin nære slektning. 150-200 unger av hver art kunne sette kursen mot Afrika i 2007.

Unge rødnebbterner klare for avreise, 21.7. Kolonien på Guleskjerå, Bygnes, var årets mest produktive i Karmøy i 2007.

Rødnebbterna dominerer nå som før tallmessig over makrellterna med en andel på ca 65-75% av ternebestanden i kommunen. Forbausende nok viser det seg at hekkebestanden for begge artene er på høyde med det den var for 30 år siden (*Karmøy-inventeringen 1975-77*). Kontroller av ringmerkte terner sammenholdt med undersøkelser i nabokommunene, bekrefter at Karmøy har blitt tilfluktssted for terner fra et vidt område utenfor våre grenser. Totalt sett hekker det langt færre terner på Haugalandet nå enn på 1970-tallet.

De gode resultatene for ternene i Karmøy kommer i et år da det rapporteres om fullstendig hekkesvikt langs store deler av norskekysten og katastrofale forhold i mange av de store koloniene i Storbritannia. Årsakene til problemene skal i hovedsak være matmangel, først og fremst mangel på tobis. Hos oss syntes det å være en viss matknapphet ved ternenes ankomst i første del av mai og etter ca 20.7. Terner som ikke klarte å fullføre hekkingen i løpet av det strenge tidsregimet ca 1.6-20.7, lykkes i liten grad med å få avkom på vingene.

Det gjenstår ennå mye arbeid med å fjerne mink. Mange sjøfuglkolonier blir fortsatt rasert av dette uønska og importerte rovdyret. Jakttrykket må derfor opprettholdes og innsatsen må fortsette i de utvalgte sjøområdene og intensiveres ved flere ferskvann som tradisjonelt har vært viktige tilholdssteder for vannfugl, slik som Bøvatnet, Gåsavatnet-Kvalavågtjødna-Grodavatnet, Fiskåvatnet (før det blir ødelagt av oppdemming), Hilleslandsvatnet og drikkevannskildene i Karmøy-heiene. Minkjakt ved og i Tjøsvollsvatnet har gjort dette til den rikeste og viktigste lokaliteten for hekkefugler knyttet til ferskvann i kommunen, ja kanskje på hele Haugalandet.

For sjøfuglene i den ytre og minkfrie delen av Karmøy-kysten, slik som reservatene Jarstein, Ryvingen, Ferkingstadøyane og Urter, ble 2007 et godt produksjonsår. Alle arter med unntak av krykka, produserte unger som normalt. Det ble ikke funnet tegn til avbrutt hekking eller uvanlig stor ungedødelighet hos andre sjøfugler. Besøk av vandrefalk og havørn er imidlertid et økende problem både i reservatene og på andre hekkeplasser for sjøfugl.

Innledning

Det opprinnelige treårige mink- og sjøfuglprosjektet avsluttes i og med denne rapporten. Vi i Karmøy RG vil derfor oppsummere resultatene og se litt på bestandsutviklingen og effekten av jakta i perioden. Vi vil også peke på hva som må gjøres videre. Det er i kommunen allerede avsatt skuddpremie for tre nye år (*Budsjett- og økonomiplan 2007-2010, side 93*). Premien blir på kr 150,- per mink fra 1.12.2007, uavhengig av hvor i kommunen den er tatt.

Karmøy RG vil med erfaringer fra mink- og sjøfuglprosjektet, oppfordre til en utvidelse av programmet, slik at det også kan omfatte andre arter som sliter, ikke bare sjøfuglene. Dersom det ikke iverksettes konkrete strakstiltak også overfor andre enn sjøfuglene, vil en ytterligere utarming av fuglefaunaen bare fortsette. Vi ønsker i samarbeid med ”Karmøy Jeger og Fisk” og kommunen å bidra til å sette den nye offisielle *Norsk svarteliste 2007* om til praktisk handling i Karmøynaturen, likeså *Norsk rødliste 2006*. Dette vil bl.a. innebære økning av skuddpremien på rødrev og innføring av premie på mår på øydelen av kommunen.

Årets feltarbeid hadde et trefoldig mål. Førsteprioritet hadde ternene med oppletting av samtlige kolonier, reirtelling og registrering av antall ungfugl som kom på vingene. I tillegg ble alle terneunger med utsikt til å vokse opp ringmerket. Ternekoloniene ble også overvåket med tanke på minkangrep/minkfangst og for å finne ut hvilke andre predatorer som påvirket hekkesuksessen. Arbeidet med ternene ble så tidkrevende at mål to: nøyaktig opptelling av annen hekkefugl i reservatene ikke ble gjennomført. Ringmerking i sjøfuglkoloniene gav likevel en pekepinn på tilstanden til de enkelte artene. Det tredje delmålet foran årets sesong var å få mer informasjon om bestandene til fuglene i Karmøys ferskvann og våtmarker. Det ble dessverre liten tid til dette. Best undersøkt ble Stikleivatnet og Tjøsvollsvatnet. Vi håper på mer tid og mannskap til dette i 2008.

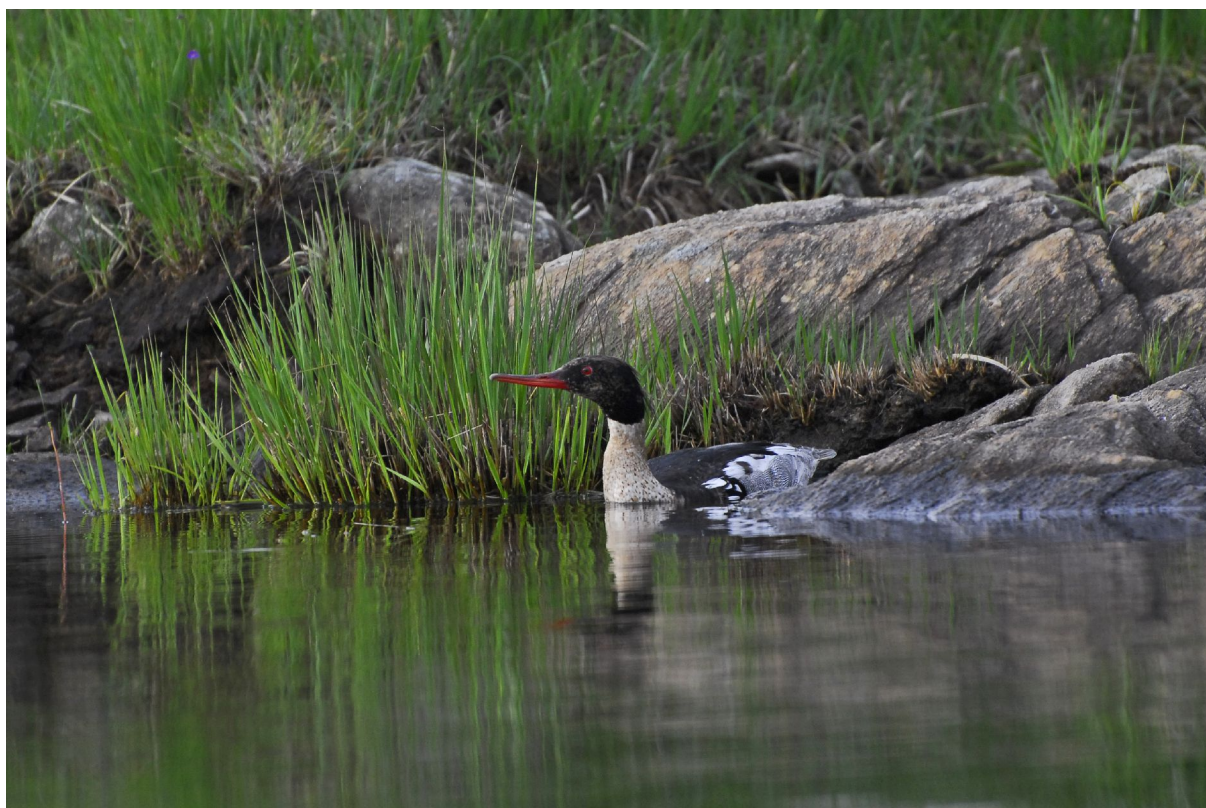
En produktiv sesong

Med unntak for krykkja, ble 2007 et godt produksjonsår for Karmøys hekkende sjøfugler. For ternene var sesongen som vanlig ikke problemfri, men antall unger som kom på vingene overgikk likevel de to foregående årene. Dette til tross for at det ikke fantes en eneste produktiv koloni i Karmøys nabokommuner og meldinger om et ”historisk lavnivå i 2007” for ternene i Vest-Agder (*SNO/DN rapport nr 40*). Fra Storbritannia ble det meldt om ”a disastrous breeding season” (*RSPB Scotland*). Minkjakta i Karmøy gir utvilsomt positive resultater. Dessuten synes det å være mer næringsrik småfisk i havet hos oss enn mange andre steder rundt Nordsjøen.

Mink- og sjøfuglprosjektet begynner å gi resultater også for andre arter enn ternene, som har stått i fokus fra begynnelsen. Vellykka ternekolonier har en positiv signaleffekt på flere andre arter som benytter ternene som sine voktere mot f eks stormåker og kråkefugler. Når minken er borte og ternene får fred også fra andre predatorer, vil koloniene i sin tur tiltrekke seg andre hekkefugler. Eksempelvis hekket det to par rødstilk, 1 par strandsnipe og minst et par skjærpiplerke i Bygnes-koloniene, og det første siland-kullet på mange år kom på vannet her. Hele 5 av 6 hekkede tjeldepar fikk opp unger i samme området. Paret som mislyktes, fikk hekkingen spolert av knoppsvaneparet på Guleskjerå som hadde reir bare 3-4 meter fra tjelden. Også tjeldeparets omlagte kull inne på land ble ødelagt; denne gangen av beitende sauer.

Fiskemåkene fikk mange unger på vingene ved industrihallene på Hydro. Her er Karmøys største fiskemåkekoloni for tida. Også stormåkene på Hydro-halvøya, hadde en god sommer til tross for at havørna plukket med seg noen unger. Over tusen silde- og gråmåkeunger kom på vingene. 167 ble ringmerket og noen av dem er allerede (per 20.11.07) rapportert fra utlandet.

Det var flere ærfuglkull i skjærgården enn i fjor. Steinvender er muligens på vei tilbake som hekkefugl og ble observert i ternekolonien på Sandholmane utenfor Åkrehamn 23.6. Silandbestanden er i ferd med å ta seg opp. Til sammen 10 individer ble sett på strekningen Kvalavåg-Ryvingen 23.6. Tre ungekull med til sammen 21 unger ble registrert i de undersøkte områdene. Tre særdeles vellykka produksjonsår for bl.a. hettemåke og sothøne i Tjøsvollsvatnet, må også tilskrives minkjakta.

Selv om det ble påvist tre kull med siland i de undersøkte områdene i 2007, er dette et dramatisk lavt antall i forhold til hekkebestanden for noen tiår siden. I ferskvann ble ungekull bare funnet i Stiklevatnet hvor dette bildet av en voksen hann ble tatt 11.6.

Påvirkningsfaktorer

Årets hekkesesong startet tidlig og utviklet seg godt både for sjøfugler og andre. Problemfritt var det likevel ikke. De mest åpenbare problemene som fuglene slet med, var firbeinte rovdyr og klimatiske forhold. De største tapene led fuglene i mårskogene som det etter hvert har blitt mange av rundt på øya. Hardest medfart fikk fuglene i området fra Austre Stikleskogen vestover mot Sandvatnet-Holmavatnet og strekningen Blikshavn-Stokkastrand. Også på Nord-Karmøy var rovdyret til stede: En trafikkdrept mår ble funnet på flyplassveien ved Fiskåvatnet 22.6. Her var den altså i helt åpent jordbrukslandskap og har nok forsynt seg av bl.a. vipeunger. Mink, rev og katter gjør ikke livet lettere for fuglene i kulturlandskapet.

Vipa kom dårlig ut av sesongen også av andre grunner enn rovdyr. Det blir tatt lite hensyn til fuglene i åker og eng hvor aktivitetene fra bøndene sin side nå er så stor at det gir vipene små eller ingen muligheter til å fullføre hekking. En tørr vår gjorde det dessuten vanskelig for vipeungene å finne mat på hekkeplasser i industriområder eller på beitemark. Allerede omkring 1.7 var all hekking slutt og det var knapt nok vipen å se noe sted. Også de fleste andre vadefuglene avsluttet hekkesesongen tidligere enn normalt og f eks sandlo, rødstilk og storspove var ikke å se på hekkeplassene etter 20.7.

Bestandene av fiskemåke, tjeld, vipe, rødstilk, storspove, brunnakke og krikkan er sterkt presset av rovdyr og rovfugler, og det vokste knapt nok opp en unge av disse artene på hele strekningen Falnes-Stangeland langs østsida av Karmøy hvor disse artene var årvisse og tallrike hekkefugler fram til 1980-åra. Hekkebestandene av vadere og ender er i det hele tatt dramatisk redusert i hele kommunen i forhold til hva de var fram til for et par tiår siden.

Ikke i noen av måkekoloniene i Karmøy synes matmangel å ha redusert produksjonen av ungfugler. Unntaket er krykkja. For denne kan det dreie seg om matknapphet, men det kan heller ikke utelukkes at predatorer som ravn og vandrefalk står bak den totale hekkesvikten på Ferkingstadøyane og Urter. På Jarstein ble det funnet ribba krykkjer tidlig i sesongen samtidig med at vandrefalk ble observert på holmen. Krykkjepar på husvegger og industribygg i Skudeneshavn fikk unger på vingene.

På Ferkingstadøyane ble det funnet ca 15 tømte egg av havhest i tillegg til noen ærfugl-egg, noe som kan tyde på ravn eller kråke som predator (B.A. Hveding). Den lave hekkesuksessen for gråmåke og spesielt sildemåke, på Jarstein, skyldes neppe matmangel, men heller predasjon fra svartbak, ravn, hubro eller havørn.

Ternene kom i gang med eggleggingen ca ei uke seinere enn i gode år på 1970-og 80-tallet. Om den noe seine starten skyldes matknapphet eller at de ventet på optimale værforhold, er usikkert. Det ble i alle fall ikke sett terner på langvarig og intens insektjakt i ferskvann denne våren slik som i 2006. Observasjoner av fiskende terner langs Vest-Karmøy i slutten av mai, tydet på at de fant tilstrekkelig med åte i sjøen på denne tida.

Derimot var det tegn til knapphet på føde blant ternene mot slutten av hekkesesongen, på samme måte som i 2006. Små rødnebbterneunger på Guleskjerå, Bygnes, ble iblant forsøkt matet med nålefisk, eller de ble bare forlatt av foreldrene sine for å dø. I en annen av Bygneskoloniene ble det i månedsskiftet juli/august funnet et titalls flygeklare makrellterneunger som var helt avmagret og lå døde i vanlig hvilepositur. To faktorer har likevel gjort Karmøy til et positivt unntak for ternene de siste åra: Det har vært mat nok i sjøen i kjernetida for hekkingen, og minkplagen har blitt redusert.

Det er kjekt å registrere den interessen som finnes i befolkningen for at det skal være liv laga for sjøfuglene i skjærgården. Folk passer faktisk godt på ”holmene sine” som har hekkebestander av f eks terner. Karmøy RG har ikke oppdaget et eneste tilfelle av menneskelig aktivitet på holmer og skjær som har hatt åpenbar negativ påvirkning på fuglene, selv om enkelte tar seg i land i sjøfuglreservatene uten tillatelse eller avtale med kommunen. Ved ferskvatna ser det også ut til at ferdselsbestemmelsene i stor grad blir fulgt. Ulovlig jakt forekommer dessverre fortsatt. For noen år siden ble det sett skyting fra bil mot et silandkull ved Stikledemningen på Burmaveien. Seinest 2.12.2007 ble det skutt med gevær med lydtemper fra bil på Stavasanden. To personer skjøt åpenbart blink på haveller – og kjørte bort da de ble oppdaget . Minst to ender drev døde utover sjøen etterpå.

Nye arter på randen

Lista over utrydda og utrydningstrua arter i Karmøy-naturen blir dessverre stadig utvidet. I år ble det for første gang ikke registrert et eneste par bergirisk i skjærgården. Arten som endelig har fått rødlistestatus, er nå på randen av utryddet i kommunen. Bergirirken var inntil for 25 år siden en tallrik hekkefugl i alle typer åpne landskaper fra heiene til de ytterste holmene. Det nærmeste vi kom hekking i år var et par som holdt til gjennom sesongen ytterst på Helganes.

For første gang så langt tilbake man vet, ble det ikke konstatert hekking av heilo på Karmøy. Enda en karakterfugl i kystnaturen blir nå borte på samme vis som småspove, ringtrost, dvergfalk og tyvjo forsvant. Bare én hekkeindikasjon av brunnakke er også alarmerende, og selv om det ble sett noen par med krikkender på hekkeplasser i vår, ble det i løpet av sommeren ikke observert ungekull noe sted. Krikkanda var for et par tiår siden å finne hekkende i hei og våtmarksområder over hele kommunen. Bestandstapet er urovekkende og leder til utryddelse om ingen mottiltak blir iverksatt. Det bør innføres totalt jaktforbud på arten som for alle våre hekkende ender og vadere, med unntak av stökkand.

Fuglene og været

Etter en mild vinter med mye nedbør i form av regn og korte frostperioder, kom våren i gang med et svært vekslende vær. 18.3 var det storm med 8 m høye bølger i Boknafjorden. Like etter vårjevndøgn fikk vi ei rolig godværsuke med maks. temperatur på 17 grader flere steder i Rogaland. Dette fikk opp farten både på planteveksten og på fuglenes hekkesesong. Mars endte med å bli rekordvarm med 3-4 grader over normalen rundt om i landet, og de første bjørkeknoppene åpnet seg hos oss allerede i løpet av første uka av april.

Med tjelden kom endelig vinteren til Karmøy. Bildet som er tatt 11.4, viser den ene fuglen i paret som i mange år har hekket ved nye Kopervik skole. I likhet med fiskemåkene på Østrem, fikk tjeldeparet her ingen unger på vingene i år heller.

Etter dette fulgte en vinterlig periode med snøvær 8.4 og frostnetter så seint som 20.-21.4. Midt mellom disse kalde dagene fikk vi en smak av sommer 15.4 med rundt 20 grader. Slutten av april og de første dagene av mai ble preget av et høytrykk som la seg til ro utenfor nordvestlandet. Dette førte til rolige vinder, men uten den store varmen og med et tykt tåkebelte langs Vest-Karmøy. Varmeølga nådde bare opp til Danmark der det nå var temperaturer på over 20 grader. Det ankom likevel store mengder trekkfugl til våre kanter i denne perioden, særlig små Afrika-trekkere som løvsanger og steinskvett. De første makrellternene ankom også på denne tida og var blant de tidligste i landet.

Etter 7.5 ble måneden preget av kald værtype, en del sol, men også mange gråværsdager med regnvær og haglskurer innimellom. Dagtemperaturene lå for det meste rundt 8-9 grader og med netter ned mot frysepunktet rundt midten av måneden. Lavtrykksintensiteten toppet seg 19.5 med stiv sørlig kuling og kraftig nedbør mesteparten av dagen og med en temperatur under 10 grader. Kuriøst nok var døgntemperaturen på julaften 2006 noe høyere enn syttende mai 2007 (målt Vik, Skudeneshavn/OKB). Stor ungedødelighet og lav produksjon for flere arter ble notert, bl.a. for ble linerle og vipe. En ny værmessig nedtur ble nådd 26.5 da temperaturen gikk ned til 7 grader midt på dagen (kl 14) og haglbyger feide inn fra vest.

Den 27.5 snudde vær-situasjonen endelig. Et kraftig lavtrykk gikk nå inn over Nord-Europa sør for Norge og snudde dermed vindretningen hos oss over på nordøst, noe som brakte varmere innlandsluft til Vestlandet. Temperaturen 28.5 gikk opp i 16 grader til tross for overskyet vær. Den steg ytterligere 29.5 og nådde opp i årsrekord på 22 grader. Bris fra nordøst og delvis skya. Kaldværet dro nå nedover i Europa og ga kraftig snøvær i Østerrike! Regnvær 30.5 ble etterfulgt av en ny godværsdag med 18 grader, sol og lett skiftende bris. Dette ble innledningen til en varm periode med temperaturer over 20 grader og mye sol som varte fram til og med 11.6. Årets varmeste dag så langt ble 8.6 med 27 grader.

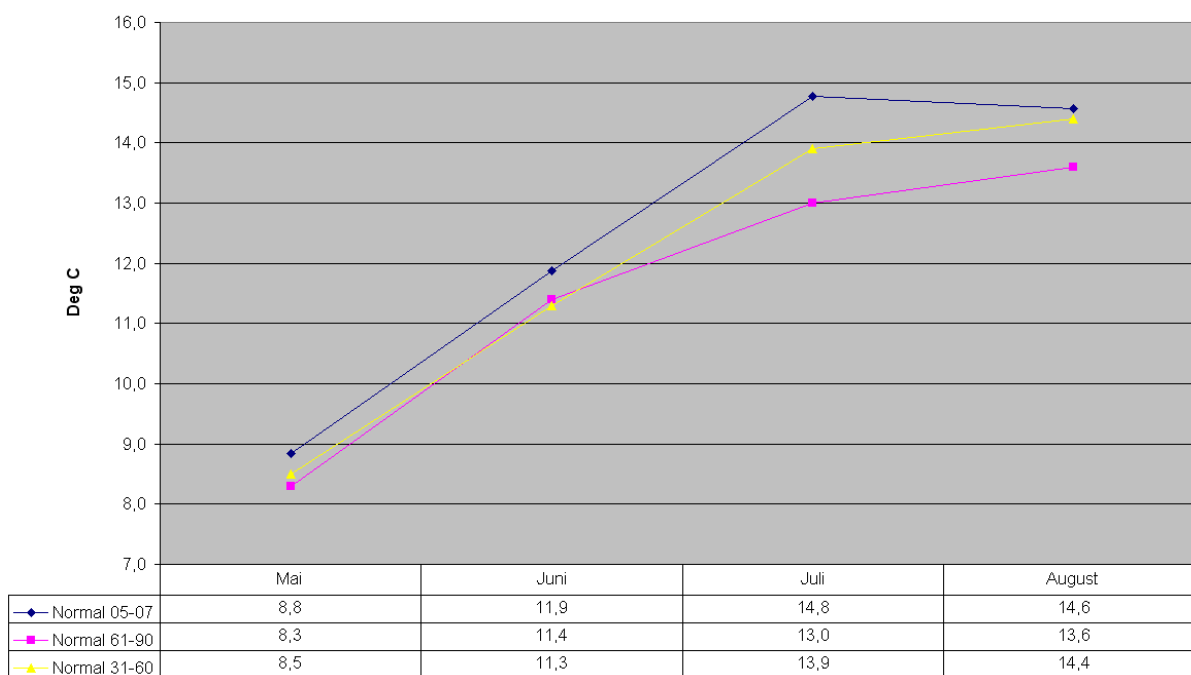
En kjølig nordvest-periode fulgte i tida 12.-15.6 med minimumstemperatur målt natt til 14. med 4,5 grader. Litt bygenedbør 14.6. Etter hvert rolige vindforhold og varmere, maks 21 grader 19.6. Dagene 20.-23.6 var det for det meste skya vær, lite nedbør, dagtemperaturer opp mot 20 grader. Svake vinder, for det meste bris fra vestlig kant.

25.-26.6 overgang til ny nordvest-periode, sterk kuling 26.6. Regn og nordvest frisk bris hele dagen 27.6. Kan bety problemer for mattilgangen for ternene i eksponerte områder. Vindstille natt til 29.6, men minimumstemperatur på kun 8,5 grader. Kraftig regnvær hele ettermiddagen 29.6 og natt til 30.6 endte med å bli det våteste døgnet i juni (se figur 2). Klimatisk ble mai-juni gode måneder for de fleste artene, men muligens i tørreste laget for f eks vipa, slik at det ble lite mat å finne for ungene (se figur 1 og 2).

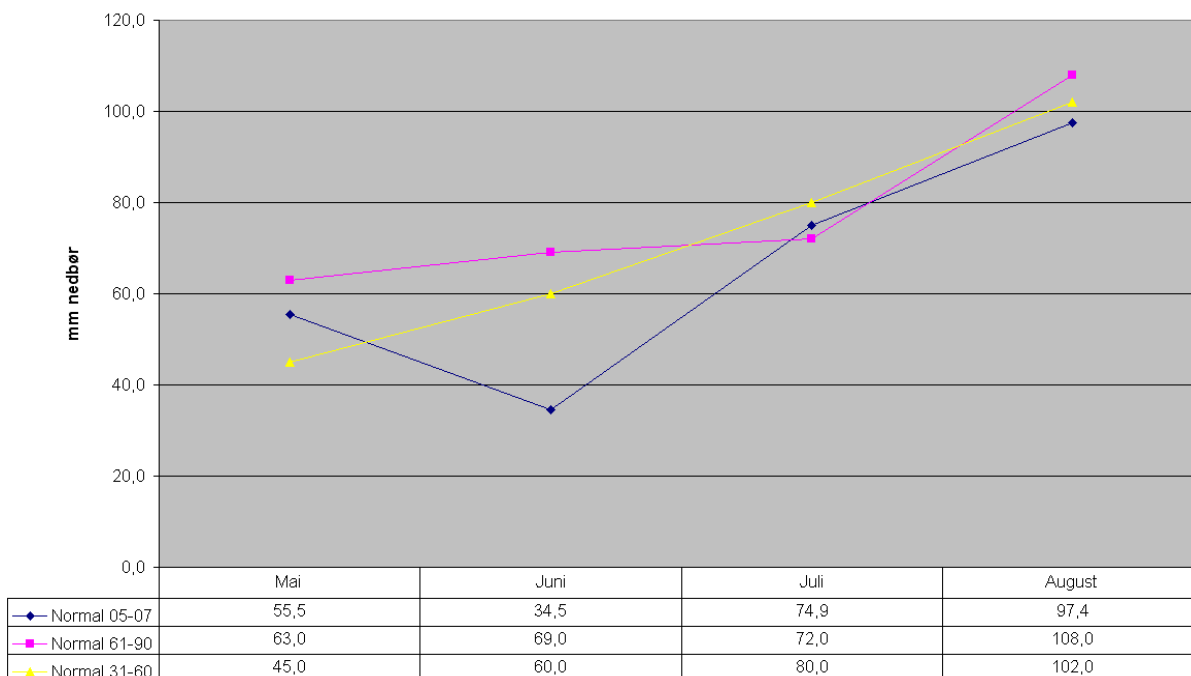
Med juli kom det en endring mot våtere vær. Et kraftig nedbørsfelt traff oss natt til 4.7 og bidro trolig til ungedødeligheten som ble registrert i ternekolonier dagen etter. Nytt regnvær ankom natt til 6.7 og fortsatte hele dagen. Men 17 grader og nesten vindstille, gjorde at denne nedbøren ikke så ut til å ha noen negativ virkning på overlevelseshøyden til terneungene.

Perioden 7.-18.7 ble preget av vestavær, lite sol og mye nedbør, stort sett 12-15 grader på dagtid. Kontinuerlig regn 12.7, vestlig bris og bare 10 grader midt på dagen. 14.7 ny ruskeværsdag med plaskregn mesteparten av dagen og kun 13 grader. Stormflo midt på dagen både 14. og 15.7. Nytt kraftig regnvær startet natt til 17.7; det varte hele dagen og fortsatte gjennom natta til utpå ettermiddagen 18.7 og ble det våteste juledøgnet (se figur 2).

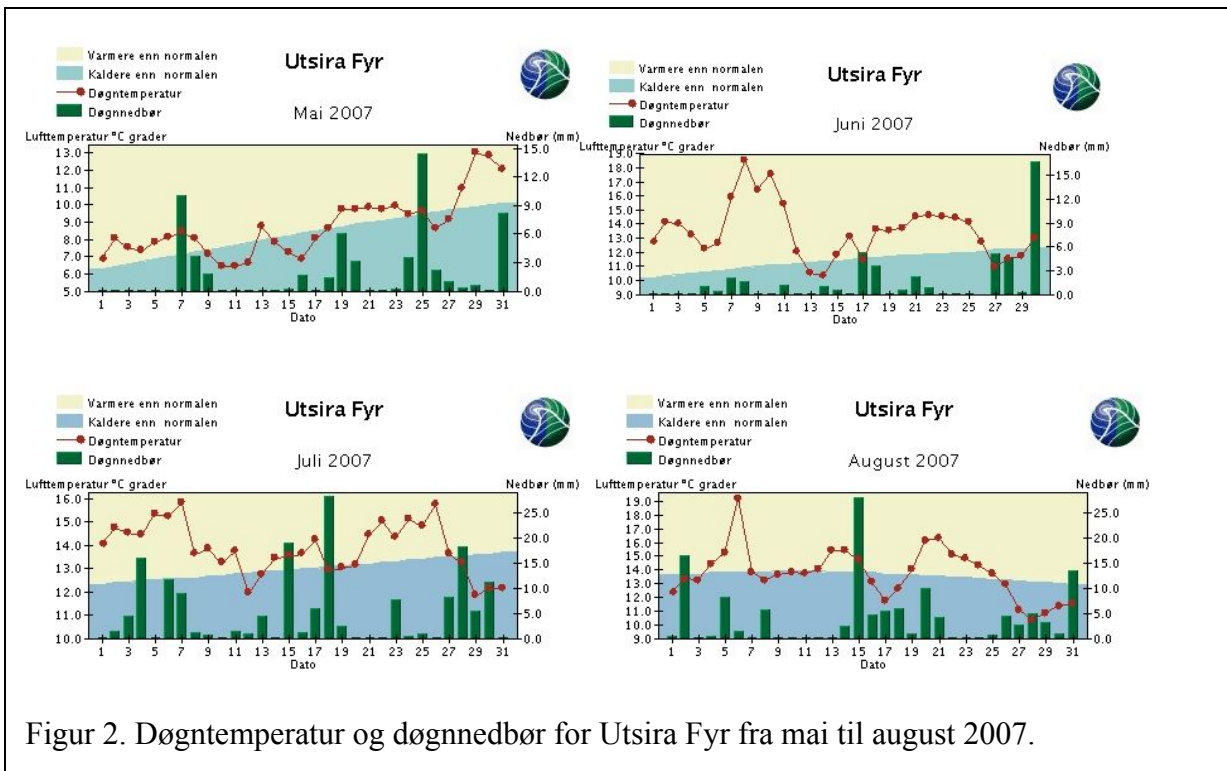
Temperaturnormal

Normalnedbør

Figur 1. Sammenligning av temperatur og nedbør 2005-2007 med de to foregående normalperiodene. Det er verdt å merke seg at sommertemperaturen i siste normalperiode var lavere enn i forrige. De tre siste årene har derimot temperaturen vært høyere enn i begge normalperiodene. Nedbørmessig skiller juni seg mest ut fra normalperiodene. Data fra Utsira.

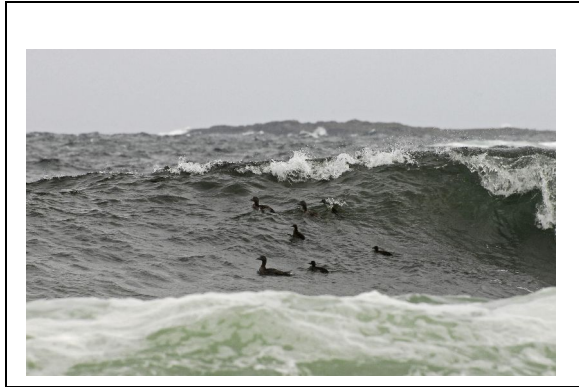
Figur 2. Døgn temperatur og døgnnedbør for Utsira Fyr fra mai til august 2007.

Vått: Mange regntunge dager og ekstremt høyvann til å være sommer var normalen gjennom hele juli. Til venstre et solid bygget makrellternereir omgitt av en regnværdsdam. Til høyre et rødnebbternereir som akkurat har vært i berøring med sjøvannet. Bildene er fra Bygneskoloniene 3.7.

19.7 la været om til kjølig nordvest bris. Det klarnet opp i løpet av dagen og ble ei kald natt med kun 8 grader om morgenen. Dreining igjen til sørøst bris, tilskyende og rundt 20 grader 21.7. Resten av juli ble preget av lavtrykksaktivitet og temperaturer rundt 13-16 grader på dagtid. Et skikkelig uvær traff oss natt til 27.7 og påfølgende dag med sterk SØ kuling med stormkast, dreiende vest utpå dagen. Kraftig regn og stormflo. Vestaværet fortsetter 29.-30.7 med vestlig frisk bris til liten kuling, kraftige byger og kun 10-12 grader midt på dagen. Forststett springflo. Det våte og vindfulle lavtrykksværet fortsatte inn i første uka av august.

Juli ble våt, særlig mot slutten, da det også var mye sterk vind for årstida og dagtemperaturer på bare 10-13 grader. Dette været kan ha ført til redusert ungeproduksjon hos insektetende arter, og reir på bakken ble satt under vann. Det uvanlig høye tidevannet gjennom hele juli oversvømte noen ternereir. Ytterst få dager med brukbart sjøvær, gjorde det umulig å besøke de ytre sjøfuglkoloniene og få et skikkelig inntrykk av hekkeresultatet mot slutten av sesongen.

Juli ble preget av grått og vått pålandsvær og det ble få muligheter til å komme seg ut til de ytre reservatene. Men ærfugl-familiene hadde ikke problemer med bølger og vind. Stavasanden, 15.7.

Hekkesesongens forløp

Ankomst og etablering

I 2006 ble Vestlandet gjennom mesteparten av mai utsatt en endeløs rekke av lavtrykk som brakte med seg polarluft, sterk vind og regn, noe som førte til at ternene måtte utsette hekkestarten og forlate koloniene i lange perioder for å finne mat. Om det var de urolige værforholdene som gjorde maten utilgjengelig for ternene eller om det var uvanlig lite småfisk i havet, er ikke klart. Ville årets sesong bli en reprise på fjoråret?

I april 2007 ble det meldt om tobis-optimisme fra Norges Sildesalgslag: "Fangstene ligger på et vesentlig høyere nivå enn på samme tidspunkt (uke 14 og 15) de siste tre årene." Siden tobis er en nøkkelart på ternenes meny, forventet vi at de ville dukke opp tidlige enn i fjor. Og det gjorde de. Både vær- og matforholdene var nå altså gunstigere enn på samme tid i fjor.

En uke ut i mai, da ternetrekket normalt skulle sette inn for fullt, fikk vi omlegging til en kald værtype som kunne minne om fjorårets våte og forblåste vår. Det kjølige været tok til 7.5 og varte til 27.5, men til forskjell fra 2006, var lavtrykkene mindre intense og gav oss dager med sol og svake vinder innimellom. Temperaturen var like lav som i fjor på samme tid. Lave temperaturer har i seg selv neppe noen betydning for ternenes fiskelykke, så lenge sjøen ikke blir konstant pisket opp av sterk og sammenhengende vind.

Til tross for ekstremt dårlig vær med sørvestlig stiv kuling og regn 18.-19.5, økte antall terner rundt flere av koloniene i løpet av disse dagene. Unntaket var Bygnes, hvor det ikke økte på med terner i koloniene. Dette kan tyde på litt av det samme fenomenet som i fjor, at ternene ikke finner tilstrekkelig mat i Karmsundet ved ankomst. At de i år holder til gjennom hele dagen ved kolonien i Tjøsfullsvatnet og på Kvalavåg, kan være tegn på bedre næringstilgang her enn hva tilfelle var i fjor da ternene i perioder var totalt fraværende i samtlige kolonier i mai.

Makrellterne stuper etter åte fra kaikanten i Kvalavåg, 12.5 2007. Tydelig bedre næringsforhold enn i fjor da ternene måtte forlate hekkeplassene i lange perioder for å klare å livberge seg.

Det er viktig å merke seg at de første terneobservasjonene ble gjort ved kolonier som hadde vellykket hekking i fjor. Tidlig hekkestart er en viktig faktor for suksess. En koloni som lykkes gjennom flere år, kommer dermed inn i en god sirkel.

En flokk på ca 15 rødnebbterner var allerede på hekkeplass ved Guleskjerå, Bygnes 12.5, hvor de fanget åte og drev med kurtisespill. Det samme gjorde de ca 20 makrellternene som var på plass i Kvalavåg. Her ble en ”ny” fangsteknikk avslørt. Noen terner satt på utvalgte poster på bryggekanter og speidet etter bytte og kastet seg hodestups i sjøen så snart de så et levende krek nede i vannet. Tidlig på morgenen 16.5 var det virkelig liv og røre i Guleskjerkolonien. 50-60 rødnebbterner drev med fiske rundt skjæret, kurtiserte og prøvde ut reirgrop. Det var tydelig lett for dem å finne småfisk nær hekkeplassen.

Kurtiserende rødnebbternepar på Guleskjerå, Bygnes. Terna til høyre i ferd med å overlevere en liten fisk til maken sin. 12.5 2007.

Fortsatt en kjølig vestlig værtype 20.-22-5, og det skjer lite nytt i koloniene disse dagene. Bygnes-holmene er helt tomme for terner i perioder, f eks 22.-23.5 var det verken makrellterner eller rødnebbterner å se i området på noe tidspunkt. Ca 10 makrellterner holdt til i Tjøsvollsvatnet og her ble paring observert 23.5. En del terner av begge artene fisket i havnebassenget på Åkra, samt ved Gjegningen og Stavasanden 22.-23.5. Situasjonen i Karmsundet er nå en kopi av hendelsesforløpet i 2006 da hekkestart ble utsatt, trolig pga ugunstig vær/knapphet på åte. Ingen makrellterner driver imidlertid og fanger insekter i

Heiavatnet slik de gjorde i slutten av mai i fjor, og de finner i år mat helt inne ved land både ved Åkra og Kvalavåg.

Store mengder terner ble sett fiskende i sjøområdene vest og nord for Salvøy 22.5 (KSK). Økning av terner i Skudenes-området 22.-24.5, mest makrellterner, men ingen kolonietablering her ennå. Ei stor flokk terner (minst 100) ble observert på åpent hav mellom Helganes og Feøy 24.5 (sett fra fly under innflyving, KSK). Dette er trolig en del av den lokale hekkebestanden som har funnet fiskeforekomster ute på sjøen og som venter med hekkestart til det blir et værskifte med sol og høyere temperaturer. Hele Karmsundet sjekket i ettermiddag 25.5 og kun ei terne observert; ved Storasund. I praksis er altså Karmsundet fortsatt uten terner, mens 13 makrellterner var på plass i kolonien i Tjøsvollsvatnet og 30-40 rødnebbterner satt på skjær eller fisket ved Gjegningen.

To kolonier er nå fast etablert: Tjøsvollsvatnet og Kvalavåg. De øvrige hekkeplassene fra de to siste sesongene står fortsatt tomme. Det er vanskelig å se noen grunn til at hekkestart ikke er i gang andre steder. Ternene finner nemlig nå alt de vil av tobis, store flokker sett fiskende i området Helganes-Salvøy og brakte inn fisk til koloniene i Tjøsvollsvatnet og på Kvalavåg i ett sett 27.5. Egglegging startet i Kvalavåg 26.5 da et rødnebbternepar påbegynte rugingen (KSK). Ei makrellterne ruget i Tjøsvollsvatnet 27.5.

28.5 ruget det minst to par av hver av artene på Kvalavåg hvor det nå holder til ca 40 ternepar på holmen. Mange terner, (100+), i hovedsak rødnebbterner, fisket over alt på strekningen Kavholmen-Gjegningen. Paring hos rødnebbterne ble sett på noen populære hvileplasser (røde blåser fra tidligere oppdrettsanlegg sør for Salvøy). Foruten tobis synes de å livnære seg på raudåte/krill. Kolonien på Gjegningen var heller ikke etablert ennå, selv om et fåtall rødnebbterner, landet på hekkeplass og avleverte mat til sine maker. De var fort på vingene igjen og fløy omkring utover sjøen.

Påfallende sammenfall av varmere vær og økt aktivitet og kolonisering av terner rundt på hekkeplassene. Første dag med terner (ca 30) på holmen i Grødemsvatnet, flere ternere enn tidlige i vår i to av de tre delkoloniene på Bygnes og stor aktivitet på Gjegningen. 7 makrellterner så ut til å ruge i Tjøsvollsvatnet.

Utsnitt av hettemåke- og makrellternekolonien på holmen nord i Tjøsvollsvatnet. 28.5.

Det tok drøye to uker fra de første rødnebbternene ankom hekkeplassen, Guleskjerå på Bygnes, til fuglene etablerte koloni og umiddelbart gikk til hekking.

31.5 ble den store etableringsdagen. Brått var det 150+ rødnebbterner på plass på Guleskjerå, Bygnes, og samtidig skjedde en kraftig oppgang av makrellterner i de to andre delkoloniene. Stor aktivitet og mange terner sett ute på Gjegningen, og de første ternene ble sett ved Husøy. Med i tillegg ca 20 par av hver av artene allerede i gang med rugingen på Kvalavåg, har sesongen et forsprang på 2006 med 10-15 dager. Det er liten tvil om at ternene har ventet på godvær for å komme i gang med pardannelse og paring. Trolig har en god del av de ternene som er observert fiskende utenfor Vest-Karmøy de siste par ukene, rett og slett bare ventet på varmt og tørt vær for å starte hekkesesongen. Næringsforholdene har etter alt å dømme vært gode, og en skulle derfor tro at hekkestarten ville kommet tidligere enn det den gjorde. Men selv med rikelig med mat i sjøen, ser det altså ut til at ternene har en faktor til å ta hensyn til: været. Selv en arktisk art som rødnebbterna, synes å utsette hekkestart i lengste laget for å kunne starte eggleggingen uten plaskregn og kuling fra Grønland!

Alle kolonier synes nå å være i gang, selv om det neppe er fulltallig med terner. Egglegging kom ekstremt fort i gang i forhold til hovedankomst. Guleskjerå som f eks ikke hadde en eneste rødnebbterne på reirplass 30.5 hadde 3.6 minst 150 individer på plass og minst ti av disse ruget! Ternene på Bygnes matet 2.-3.6 med tobis, stinter og en brunlig småfisk mindre enn tobisen. 4-6.6: Stadig flere terner er i gang med rugingen, kolonifreden begynner å senke seg. Rikelig med fisk bringes til koloniene, overalt er tobis en del av menyen.

Hekkesesongen - juni

Etter at alle kolonier nå er etablert medio juni, er ennå ingen ødeleggelser notert noe sted. Vær- og matforholdene synes å være ideelle. Første negative hendelse i årets ternekolonier kom 16.6 da mink ble varslet av ternene på Longaskjer. I landstigning viste noen plyndra reir og ødelagte egg på holmen. Mink ble ikke funnet, men nye forsøk vil bli gjort med hund.

Kolonien på Gjegningen var på 40-60 par, altså kraftig ned fra i fjor. Dette bekrefter mistanken om at mink ødela avslutningen av hekkesesongen der i fjor. Mesteparten av ternene hadde altså i år flyttet til andre kolonier. Det må også kolonien på Ryvingen ha gjort, hvor det ikke hekker terner i år etter å ha mislykkes totalt i 2006.

17.6 ble minkkull funnet med hund i moloanlegget like innenfor Longaskjer (PKS). Verken voksne eller unger lot seg jage ut. Nye forsøk vil bli gjort framover. Med disse dyrene nær koloniene er det små muligheter for at de mange ternene på reservatene utenfor vil få opp unger. Hannmink skutt like nær moloen 22.6.

En ternekoloni på den søre av Sandholmane utenfor Åkrehamn, er ikke ny av året. Ifølge minkjegere var kolonien her også i fjor, men ingen unger vokste opp (PKS). Før hekkesesongen i år ble tre voksne mink tatt på den nordre av Sandholmane, og det er å håpe at kolonien dermed får fred i år. Alt harmonisk i kolonien 23.6 og 16 rødnebbternereir ble funnet. 2-3 par holdt til på den nordre holmen. En steinvender sett på søre holmen, var positivt og kan tyde på at arten er på vei tilbake som hekkefugl i Karmøy.

Første kolonisasammenbrudd: Alle ternene borte fra Guleholmen, Syre 29.6. Dette skjer for tredje året på rad. I 2005 var det beviselig mink som utryddet kolonien, og det er sannsynlig det som har skjedd også i år. Natt til 28.6 var det et svært spektakkel i kolonien på Kvalavåg (KSK). Ved besøk på holmen 30.6 viste det seg at ei voksen terne var ribbet på hubrovis. Hele 11 nyklekte eller små dununger ble funnet døde i kolonien. Disse har typisk dødd som følge av hubroens relativt lange besøk på holmen. Mens den var der, var det kaldt og regn. Med redde foreldre på vingene, har ungene blitt for kalde og våte til å overleve. 35 unger ble funnet i live og merket. På Guleskjerå, Bygnes, var dødeligheten til sammenlikning mye lavere. Her ble 100 unger merket og bare 3 døde ble funnet.

29.6 ble terner sett trekkende nordover i Karmsundet ved Blikshavn og kan være fugler som har blitt koloniløse og på jakt etter ny hekkeplass. På Kvalavåg ble en nyetablering registrert 30.6 da ei rødnebbterne la egg på et skjær nær hovedkolonien. Dette kan også være en omlegging etter mislykka hekking som følge av hubrobesøk.

Jobben med å fjerne mink fra sjøfuglkoloniene er ikke i mål så lenge det ser ut som dette. Her har mink vært på besøk i ternekolonien på Longaskjer. Det gikk ikke mange dagene før hele kolonien var utslettet. Bildet er tatt 1.7.

Hekkesesongen – juli

Besøk i koloniene Gjegningen og Longaskjer 1.7 viste kraftig nedgang av terner siden sist i begge koloniene. På Gjegningen var det et titalls reir med egg som ble ruget, men mange reir med egg sist, var nå tomme uten at det hadde klekket her. Et par reir hadde knuste egg. 11 dununger av rødnebbterne ble ringmerket. På Longaskjer var de fleste reirene forlatt, både reir med egg og nyklekte unger var forlatt. Spredt i mellom disse var det ca 10 kull i orden med egg eller nyklekte unger. Det ble funnet noen egg og unger i sprekker på holmen, noe som indikerer mink. Ei terne var ribbet (ikke på hubro-maner) og et egg var hakket hull i på en måte som tydet på fugl som predator. To rødnebbterneunger ble merket. Uansett hva som foregår på holmen, er det tydelig at ternene blir skremt så kraftig at de er i ferd med å flykte fra kolonien. Ligner på det som skjedde på Krossholmen i 2005 da både vandrefalk og hubro plaget kolonien som til slutt ble oppgitt.

I likhet med ternekolonien på Kvalavåg, har kolonien av terner og hettemåker i Tjøsvollsvatnet nylig hatt besøk av hubro. En hettemåke tatt i kolonien på holmen, var vingekappet. Hubrofjær ble funnet ved restene av måken. Bare 4 terneunger funnet, 7 intakte reir med egg.

Det er rikelig med åte i sjøen over alt. Det ”kokte” med småfisk i overflaten bl.a. ved kolonien i Kvalavåg 1.7. Samme dag oppdaget ternene i Vorråvågen en stim småfisk innerst i vågen som de fisket på hele dagen.

Store nedbørsmengder natt til 4.7 har trolig ført til øket ungedødelighet rundt om i koloniene. På Guleskjerå (nordre), Bygnes, ble det funnet 11 døde dununger og nyklekte unger av rødnebbterne. På Indreholmane, like i nærheten, ble det i makrellternekolonien bare funnet en død unge. Høy flo den siste uka toppet seg på ettermiddagen 4.7 og satte et av rødnebbternereirene (2 egg) under vann på Guleskjerå. Trolig har også flere reir på det flate Skratteskjæret ved Bukkøy blitt oversvømt.

Til venstre: Guleskjerå, Bygnes: Den største ungedødeligheten hos rødnebbternene inntraff også i år samtidig med store nedbørmengder i klekkingen. Til høyre: Indreholmane, Bygnes: Et titalls unge makrellterner døde i månedsskiftet juli/august, trolig av sult ved at foreldrene forlot dem pga matmangel. Bildene er tatt henholdsvis 4.7 og 2.8.

Vandrefalk forstyrret ternene i Vorråvågen i dag 5.7. Når alle ternene var på vingene samtidig utgjorde de trolig den største terneflokken som er observert i Karmøy i nyere tid. Flokken virret omkring i luften i over en halv time før den vendte tilbake til koloniene for å gjenoppta sine sysler. Det ble ikke observert fiskende terner i Førdesfjorden 5.7 på strekningen Høvring-Røyksund, kun 4-5 ved Dragøy.

14.7 ble en skikkelig ruskeværsdag med regn, vind og lav temperatur, i tillegg til ekstremt høyt tidevann til

Rødnebbterne inn fra Karmsundet med feit fisk for en av ungene sine på Guleskjerå, Bygnes, 20.7. Rekordmange unger kom på vingene her i 2007.

å være midtsommer. Besøk til Urter på morgenen før uværet satte inn, viste gledelige resultater for rødnebbternene der. Kolonien var tredelt med flest på en vegetasjonsløs og kupert holme lengst i nord. På de to andre holmene var ungeproduksjonen dårligere, noe som nok har med nærhet til de store måkene å gjøre, her hekket måkene faktisk i selve ternekoloniene. De fleste terneungene som ble merket (33) var nær flygedyktige. På Kvalavåg fortsetter hubro med å angripe kolonien på nattetid samtidig som de første terneungene nå flyr omkring. 16.7 var det kun 5-10 overlevende unger igjen i kolonien. Disse var alle så vidt flygedyktige og makrellterner.

Til tross for at det er ringmerket 231 terneunger i løpet av hekkesesongen på Guleskjerå og Indreholmane, viste en grundig sjekk med teleskop fra land 16.7 at bare rundt 60% av ungene har ring. Det betyr at eksepsjonelt mange unger vokser opp, for dødeligheten har vært minimal og koloniene har vært utsatt for lite predasjon i år. I kikkert fra land kunne 47 store, til dels flygende unger observeres på Guleskjerå. Det er overflod av åte i sjøen – flere av ternene nøyer seg med å fiske helt inntil koloniene, og de får tak i fisk i ett sett. Større fisk ble sett vakende i småfiskstimene og 4 silender tok ivrig til seg av samme åta ved Indreholmane.

Undersøkelse av skjærgården Kalstø-Vikingstad 22.7 avdekket at det ikke hekker terner i hele dette ideelle området. Heller ingen tegn til hekking av fiskemåke på holmene. Både terner og fiskemåke hekket vanlig her fram til slutten av 1970-tallet, sammen med flere andre arter som ikke ble funnet nå. Totalt ble det sett ca 10 fiskende terner, men ingen som samlet mat. Overraskende var et par voksne splitterner like nordvest av Visnes, ved Straumholmen. Her fantes det også en større svartbak-koloni (ca 20 par) på en liten sauebeitet grasholme. Også 2-3 par gråmåke hadde tilhold her. Ellers var det en svartbak-koloni utenfor Osnes, på en liten holme med lite plantevekst, ca 5 par. Til sammen ca 20 ærfuglunger fordelt på 5-6 hunner i området. To strandsnipper og et par tjeld notert ved Kveitevika, ingen tegn til hekking eller ungfugler. En vandrefalk passerte i stor høyde mot sør samme sted.

Den store avreisen fra ternekoloniene er i gang nå i siste uka av juli. De mest plaga koloniene som så vidt produserte unger, er allerede tomme for ungfugler, f eks i Skudeneshavn (havnebassenget) og Kvalavåg. I de større koloniene på Bygnes utvandrer det nå unger hver dag, samtidig med at stadig færre voksne fugler passer på de som er igjen. Kanskje de "sulteføres" for å tvinges til å følge med foreldrene bort fra koloniene. Tre juvenile rødnebbterner ble matet hele dagen i Kopervik havn i dag. Ingen var merket, noe som kan tyde på at de kommer fra en uoppdaget koloni i nærområdet. Kraftig lavtrykk med sterk vind, nedbør og høy sjø 27.7 gjør ikke avreisen for de unge ternene med sine foreldre enkel. Vil ungfugler som kommer bort fra foreldrene sine eller som blir forlatt klare seg? Et makrellternepar med to juv

En mink hadde blitt observert ved ternekolonien i Vedavågen, Ytraland 26.7. Den var blitt jaget vekk med steinkasting og hadde ikke gått i

Denne overkjørte hunnminken på Ytraland, avslørte en hann som også holdt til ved tjernet. Sannsynligvis har paret hatt ungekull her i sommer. Minkproblemet i ferskvann er trolig større enn antatt og er nok en medvirkende årsak til at hekkebestanden av ender og vadere har nådd et lavmål. 28.7.

land på holmen. En gammel tise ble funnet nylig overkjørt ved Tørresstemmen på Ytraland 28.7 og tyder på mink-kull i ferskvann her.

29.7: Det våte og stormfulle været i slutten av juli kan være årsak til at alle dununger blant rødnebbternene på Guleskjerå (og i de øvrige koloniene) nå er overlatt til seg selv og den sikre død. Kanskje også været gjør det vanskelig å skaffe mat av rette sorten til disse seint klekte ungene. De store (flygedyktige) ungene blir foret for det meste med sei yngel nå. Det er ennå minst en dununge igjen hos makrellternene på Indreholmane og minst to hos de på Ytraland (i Vedavågen). Det er tydelig at oppbruddstemningen er større hos rødnebbterna enn hos makrellterna som nå er i flertall blant de resterende ternene rundt i koloniene. Minst 50 terner fisket i søre vågen, Bygnes 29.7 og 5 makrellterneunger ble matet (ingen med ring – fra Ytraland?) og 1 rødnebbterneunge med ring (fra Guleskjerå?).

15-20 juv av begge arter fisker sammen med foreldrene sine i Nordalsbotn (mellom Bygnes og Østremneset). 2 av 3 juv rødnebbterner var merket og 3 av 4 makrellterner. Ei ad makrellterne var merket med svært slitt aluminiumsring. Sifrene som ble lest var 7...496. Fire av våre merkinger har disse tallene: 3 fra 1996-97 fra Storesundskjæra/Bleikjo og en fra 2001 Storesundskjæra. Makrellterna med rødt nebb uten svart spiss fra Indreholmane var sammen med den merkte. Denne terna var på ei brygge i Nordalsbotn også 2.8. En småfisk som ble liggende igjen på ei brygge etter ”feilmating” viste seg å være sild.

Hekkeavslutning og avreise

Nordalsbotn 2.8: I alt ca 40 terner blanding juv og ad og begge arter, mest makrellterner. To venstrefottringer avlest: 7428890 var merket på Indreholmane, Bygnes 9.7.2002 som stor unge. Den var til stede på Guleskjerå (kan ha hekket her i år) 23.7 da ringen ble delvis avlest. Den andre makrellterna med venstrefottring hadde følgende siffer: 7?(1)?2247. Det er en fugl som stemmer med første og fire siste sifre: Makrellterne pull merket på Storesundskjæra 22.6.1992 (7232247). Ellers ble en høyremerket rødnebbterne sett i Nordalsbotn 2.8 (trolig den som har hekket på Indreholmane i år). Også i dag blir ungfuglene her matet med sildeyngel. For første gang ble en juv sett stupende i sjøen som ad (Kopervik havn).

Det er interessant å legge merke til forskjellene på avslutningen av hekketida hos makrellterna og hos rødnebbterna ved å følge de to delkoloniene på Bygnes. I dag 2.8 var det fortsatt ca 15 makrellterner igjen på

Etter å ha forlatt hekkeplassene, samlet mange ternefamilier seg fra ulike kolonier i Nordalsbotn nord for Kopervik og hadde noen fine hviledager her før det lange trekket til Afrika og Antarktis. 2.8.

Indreholmane. På Guleskjerå var det ingen. Alle rødnebbternene har med andre ord forlatt området. De fleste makrellternene har da også det, men holder altså ut noe lenger. Alle ungfuglene med unntak av en, var flygedyktig, den siste nære på. I rødnebbternekolonien ble det funnet 8 døde dununger, alle hadde vært døde en stund. Ingen i flygedyktig alder. Alle egg

som hadde blitt forlatt var borte (oppspist av kråker/måker?). En unge var ribbet/tatt av rovfugl eller stormåke. Hos makrellternene var det ingen døde små unger. Derimot var det 6 ferske, døde flygedyktige unger som alle lå i vanlig hvile/gjemmestilling uten noen tegn på å ha vært utsatt for predasjon. Spørsmålene som gjenstår å besvare er om disse døde av matmangel eller av at foreldrene forlot dem fordi tiden var inne for å dra og ungene ikke tok signalet og ble med? Hvorfor skjedde ikke det samme hos rødnebbternene?

Skyldes det raske oppbruddet fra koloniene og en del døde unger mangel på mat eller at ternene har tatt skrekken av vandrefalken som har terrorisert dem de siste to ukene? Det er liten tvil om at de flygestore makrellterneungene døde av sult. Brystbeinet hos alle var uten fett og som en knivsegg. Det er likevel et spørsmål om hva matmangelen skyldes. Er småfisken plutselig bare borte eller er det ruskevær over lang tid som har gjort åta utilgjengelig? Eller kan det rett og slett være at noen unger blir overlatt til seg selv og til å dø uansett næringsforhold, fordi foreldre er uerfarne eller ikke makter å fullføre hekkesesongen av ulike grunner?

Lite tyder på mangel på småfisk i sjøen. 2.8 ble et 20-talls juv av begge artene matet med sildeyngel i Nordalsbotn ved Kopervik, bare et par minutters flygetur fra koloniene på Bygnes. I Kopervik havn ble også en juv sett da den selv stupte etter åte. Kan den klappe avreisen og dødeligheten blant ungene helt på slutten av sesongen skyldes de vanskelige værforholdene med mye nedbør, uvanlig kraftig vind for årstida og høyt tidevann? Eller er det rett og slett kalenderen som styrer avreisetidspunkt slik at de hadde reist selv om absolutt alle forhold hadde vært perfekte? At det fantes mat i sjøen da de store ternene på Indreholmane døde, er helt sikkert. Men kanskje så lite fisk at bare de flinkeste foreldrene klarte å skaffe ungene nok? Hvorfor hadde ikke rødnebbternene det samme problemet? Ennå 4.8 fisket de gjenværende ternene i Bygnes-Kopervik-området i stor grad sildeyngel, ved kolonien på Ytraland ble mating med sei yngel sett 4.8.

3.8 var det enda mange terner av begge artene i Nordalsbotn, ca 50 totalt med blanding av unger og voksne, men flest makrellterner. Av 17 ungfugler sjekket på ei brygge var to rødnebbterner og ei makrellterne merket. Det ble på formiddagen hørt trekkende terne(r) sørover gjennom Karmsundet ved Blikshavn. 4.8 fisket ei makrellterne med en unge på Stavasanden – og i utløpet av Stolånå (ingen var merket). Antall terner i Nordalsbotn var 4.8 redusert til ca 20 individer, unger og voksne av begge arter.

Rykter om en ternekoloni på Dale på Torvastad ble sjekket 3.8. Det viste seg at det satt en flokk på 26 voksne makrellterner sammen med 4 unge makrellterner og 2 unge rødnebbterner på et nedlagt oppdrettsanlegg. Det ble ikke sett terner på noen av holmene eller skjæra i området, men det kan ikke utelukkes at det kan ha vært en koloni her og at noen unger har kommet på vingene. Hele tre av de voksne makrellternene som satt rundt på oppdrettsanlegget var venstrefotmerket.

Alle ternene var borte fra Nordalsbotn i dag 8.8, men noen få ad makrellterner fisket i Eidsbotn. Alle terner borte fra alle Bygnes-koloniene 13.8. De eneste som ble observert i området denne dagen var 3 juv og 1 ad makrellterne (alle umerket) i Kopervik havn. Her var det store mengder åte (ca 5 cm lang, smal stimfisk som større fisker boltret seg i). På Flataskjer, Salvøy var det 13.8 ennå ca 10 makrellterner tilstede. De satt ikke på hekkeplassen, som var overtatt av svartbaker, men på et skjær litt ute i bukta. Minst to var juv. Siste

rødnebbterne (med juv) ble sett her 17.8 (KOV). De neste ti dagene ble det ennå sett fiskende makrellterner på strekningen Kvalavåg-Salvøy, både voksne og ungfugler (KSK), noe som tyder på gode næringsforhold. Flere mink ble tatt i dette område etter hekkesesongens slutt. Dette viser at både unge og gamle dyr utvider sin aksjonsradius utover i juli og august. Det ble nemlig ikke sett eller tatt mink her i hekketida. Tilsvarende eksempler er koloniene i Vedavågen og ved Høvring hvor mink ankom like etter at (nesten alle) ungene var på vingene medio juli. Dette viser nytten av minkfangst selv om en ikke klarer å utrydde hele bestanden i et område. Ved å konsentrere trykket mot minken nær koloniene, rekker oftest ikke minkkull i utkantene å nå fram til hekkeplassene før den nye generasjonen av terner og andre sjøfugler har kommet seg velberget på vingene.

I området Kvalavåg-Salvøy har det oppholdt seg makrellterner fram til 29.8 da 1 ad ble sett i Sørevågen, Mannes. Her ble det også observert ei siland med et kull på 5 ganske små unger samme dag (KSK). Arten er også fra tidligere kjent for å starte hekkesesongen svært seint på sommeren, og ungene rekker ofte ikke å bli flygedyktige før jaktseasonen begynner. Dette kullet er det andre i marint miljø i år og det tredje ungekullet totalt, en fin oppgang fra det vi har observert de to foregående årene i prosjektet.

Fra minkjegerne rapporteres det om ”oppblomstring” av både ungdyr og særlig gamle hanner i de utvalgte sjøfuglområdene utover i august. Hvor disse har holdt til i hekkesesongen er et ubesvart spørsmål. Kan det hende at i alle fall en del av disse minkene, er dyr som har tilbrakt forplantningstida inne på land i tilknytning til ferskvann og vassdrag, og at de finner veien til sjøen når det går mot høst? En trafikkdrept gammel hunn og en hann tatt i felle i ved Tørresstemmen på Ytraland i begynnelsen av august kan indikere noe slikt. Dette paret har utvilsomt ynglet ved tjernet. Det er å anta at dyrene i slike revirer trekker mot sjøen når næringstilgangen blir knappere på land utover i sesongen.

Seine observasjoner: Nordgående trekk av adulte makrellterner ble observert i Karmsundet 31.8: En flokk på 10 på direkte trekk mot nord (passerte motvinds over Hydro-hallene), 1 fisket i Kopervik havn og trakk deretter nordover i Karmsundet. 2 fisket ved Guleskjerå, Bygnes og trakk etter hvert nordover. 2 enkeltindivider trakk nordover midt ute i Karmsundet ved Bygnes. Nordtrekkende terner utpå høsten er også registrert før om årene. Om dette bare er lokale flyttinger til gode fiskeplasser eller ordinært trekk er uvisst. Hvorfor de i så fall trekker nordover når målet er Afrika, er ikke godt å svare på.

Noen terner er nå tilbake på hekkeplassene igjen! 2.9 ble to ad rødnebbterner sett fiskende i Kopervik havn hvor de matet to unger med fisk som så ut som sildeyngel. På og ved Guleskjerå, Bygnes rastet og fisket 5 ad og 1 juv makrellterne. Makrellen spratt på vågen, noe som tydet på godt med åte i sjøen. Om ternene som er i området nå tilhører årets hekkebestand eller er trekkgjester, er umulig å si.

Ei ad makrellterne fisket i Søylebotn, Kopervik 7.9. Tre ad og to juv rødnebbterner fisket i Nordalsbotn 8.9. Fortsatt spredte observasjoner av terner på strekningen Kvalavåg-Salvøy i første halvdel av september. Ei ad makrellterne sett fiskende i Hilleslandsvatnet 1.9.

Til tross for eller kanskje på grunn av urolige værforhold med mye pålandsvind, fortsetter det med enkelte terneobservasjoner også utover i siste halvdel av september. Så seint som 17.9 ble 5 unge rødnebbterner og henholdsvis 3 og 2 voksne rødnebb- og makrellterner sett fiskende ved Bygnes. 22.9 ble det på samme sted sett 2 unge rødnebbterner og 3 ubestemte

voksne. Ved Guleskjerå ble det dessuten observert to flokker med silender på ikke mindre enn ca 20 individer til sammen, samt ei strandsnipe.

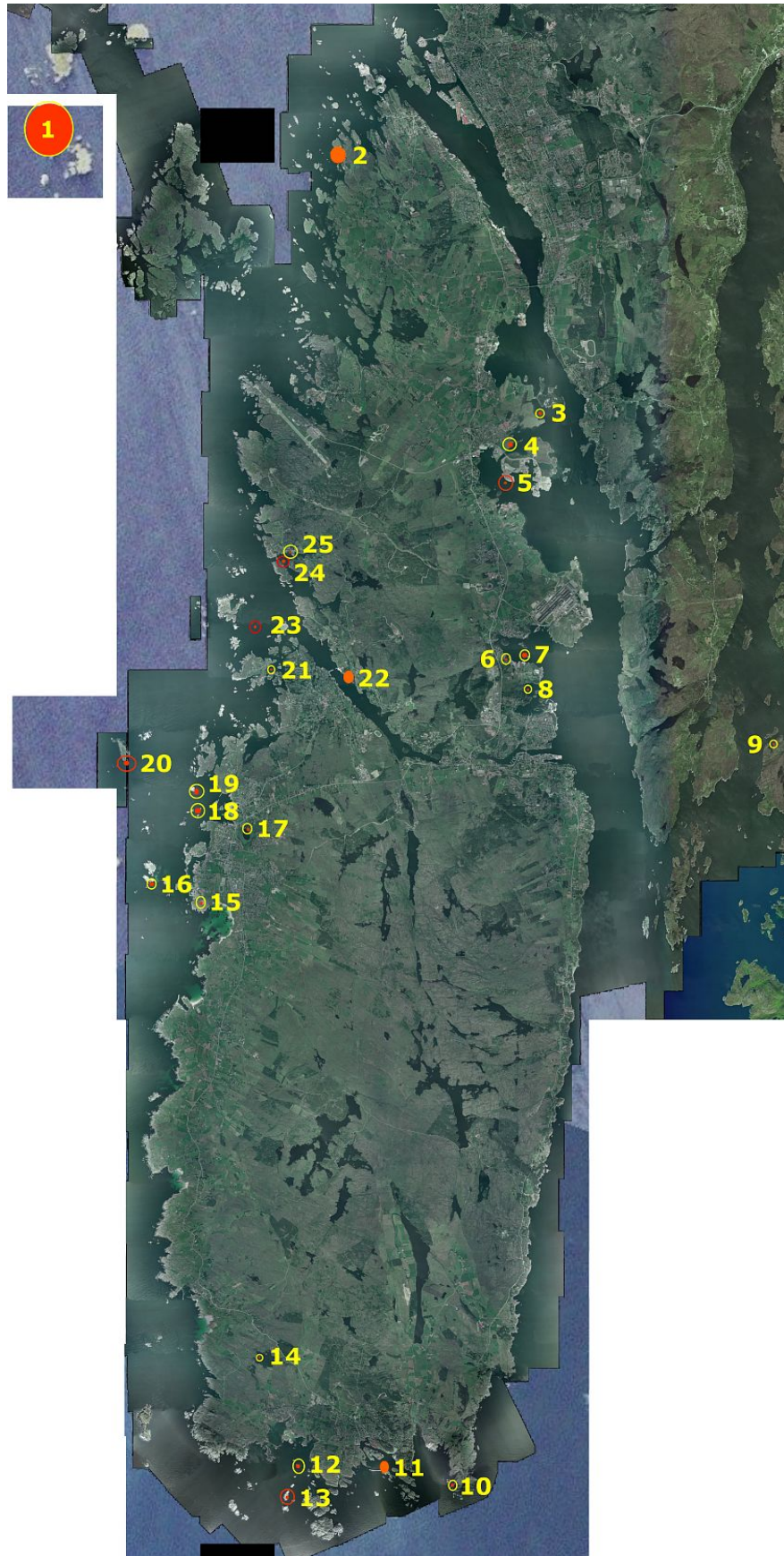
Siste observasjoner: 2 juv, trolig makrellterne, Bygnes 25.9 og 1 juv fisket samme sted 28.9. Ei ung terne (trolig makrell-) fisket ved Salvøy 24.-25-10 (KSK&KOV).

Rødnebbterne mater en av ungene sine i Kopervik havn. Makrellterne med begynnende anlegg til vinterdrakt raster på Guleskjerå, Bygnes. Begge bildene er tatt 2.9.

Kart

Se forklaring på neste side.

Bestandsforhold

Hekkebestand og merkeresultater

Sted	Nr på kart	Antall par makrell-terne	Antall par rødnebb-terne	Sum par m+r	Merkte unger m.terne	Merkte unger r.terne	Sum merkte m+r
Husøy							
Kubeitet	4	5	25	30		1	1
Skratteskjer	3	17		17	9		9
Bygnes							
Guleskjerå	7	1	116	117	3	155	158
Indreholmane	6	30	18	48	70	26	96
Søraskjeret	8	7	3	10	6	6	12
Høvring	9	12	8	20	8	5	13
Urter	1		100	100		33	33
Kvalavåg	25	26	26	52	27	16	43
Vedavågen	22	25		25			
Salvøy	21	14	6	20	12	3	15
Gjegningen	19	5	45	50		11	11
Longaskjer	18	45	10	55		2	2
Sandholmane	16		20	20			
Åkra, Årabrot	15		12	12			
Tjøsvollsvatnet	17	20		20	7		7
Grødemsvatnet	14	5	16	21			
Guleholmen	12		18	18			
Skudeneshavn	11	14	9	23	15	5	20
Krossholmen	10		2	2			
Totalt		226	433	659	157	263	420

Tabell 1. Kolonioversikt 2007. Utelatt fra tabellen er rapporterte, spredte hekkepar av begge arter: 1 par på Haga, 4-5 par på to ulike skjær sør for Salvøy. Ingen av disse fikk fram unger. En koloni ved Skjølingstad, trolig av begge artene, ble oppdaget etter at årsungene hadde forlatt selve hekkeplassen i begynnelsen av august.

Forklaringer til kartet (foregående side):

- Kolonier markert med rød sirkel var i bruk i 2005 og/eller 2006, men ikke i 2007 (koloninr 5, 13, 20, 20, 23 og 24).
- Kolonier markert med oransje fylt sirkel var nyetableringer i 2007 (nr 2, 11 og 22).
- Kolonier markert med gul sirkel hadde ternehekking alle tre årene 2005-2007.

Ungeproduksjonen og påvirkningsfaktorer

Å beregne ungeproduksjonen er en vanskelig oppgave, særlig i store kolonier. Predasjonstrykket fra bl.a. stormåker, jaktfalk og hubro øker etter hvert som terneungene vokser til. Hvor mange terneunger som blir fjernet av bevingede predatorer i den sårbare perioden når ungene tar sine første rundturer, er ikke mulig å tallfeste. Selv om en teller unger hver dag. For hver dag så forlater også unger koloniene sammen med foreldrene. Særlig ser det ut til at rødnebbterna er rask med å få ungene med seg bort fra koloniene, mens makrellternene synes å ha litt bedre tid. Mye forstyrrelser fra rovfugl eller andre predatorer legger nok dessuten press på ternene til å komme seg fortere bort fra hekkeplassene enn de ellers ville ha gjort.

Sted	Makrell-terne	Rødnebb-terne	Sum	Mink tatt ut	Påvirkningsfaktorer
Husøy	8-12	5-10	13-22	ja	Springflo, mink, storfe, rovfugl
Bygnes	80-100	100-150	180-250	ja	Springflo, vandrefalk, gråmåke, svartbak
Høvring	10-15	4-8	14-23	ja	Ingen kjente negative faktorer. Mink ankom ultimo juli
Urter		30-45	30-45	nei	Stormåker
Vedavågen	30-40		30-40	nei	Mink
Kvalavåg	7	2	9	ja	Hubro
Salvøy	8-12	2-5	10-17	ja	Svartbak
*Gjegningen				nei	Trolig mink
*Longaskjer				nei	Mink, vandrefalk/hubro(?)
*Sandholmane				ja	Mink
*Åkrehamn				nei	Trolig mink
*Tjøsvollsvatnet				ja	Hubro, hettemåke
*Grødemsvatnet				nei	Mink/rovfugl/hubro?
*Guleholmen				nei	Trolig mink
Skudeneshavn	5-10	1-3	6-13	ja	Svartbak og mink
Krossholmen		1-2	1-2	ja	Mangler info
Totalt	148-196	145-225	293-421		

Tabell 2. Ungeproduksjon og påvirkningsfaktorer 2007. Estimert antall unger som kom på vingene i de forskjellige koloniene. Kolonier med * stjernesymbol fikk ingen unger på vingene i 2007. Ugunstige værforhold og matknapphet er utelatt fra tabellen som påvirkningsfaktorer.

Alltid på utkikk: Vandrefalk og gråmåke er blant de mest plagsomme inntrengerne i ternekoloniene. Ikke få unger blir fraktet bort i kvasse nebb og klør.

År	2005			2006			2007		
Resultater	par m	par r	prod	par m	par r	prod	par m	par r	prod
Krossholmen	-	90-100	-	-	-	-	-	2	1-2 r
Skudeneshavn	-	-	-	-	-	-	14	9	5-10 m 1-3 r
Syre	-	90	-	-	90	-	-	18	-
Grødemsvatn	10	30	-	1-5	30-40	-	5	16	-
Tjøsvollsvatn	4	-	3 m	35	-	45-55m	20	-	-
Åkrehamn	-	30-35	-	-	20-25	-	-	12	-
Salvøy	10-15	-	-	12	1	-	14	6	8-12 m 2-5 r
Kavholmen	1	4	-	-	-	-	-	-	-
Ryvingen	-	75-85	-	-	30-40	-	-	-	-
Gjegningen	18	112	10 r	20	180	5-10 m 20-30 r	5	45	-
Longaskjer	-	-	-	-	-	-	45	10	-
Sandholmane	-	-	-	x	x	-	-	20	-
Vedavågen	-	-	-	-	-	-	25	-	30-40m
Kvalavåg	28	42	-	36	14	50-60 m 15-20 r	26	26	7 m 2 r
Urter	-	-	-	-	9	3 r	-	100	30-45 r
Husøy	30	10	10 m 5 r	30	20	-	22	25	8-12 m 5-10 r
Bygnes	34	21	30 m 20 r	46	97	33-47 m 35-45 r	38	137	80-100 100-150
Høvring	15	5	30 m	3	-	2 m	12	8	10-15 m 4-8 r
Totalt	150- 155 m	509- 534 r	73 m 35 r	183- 187 m	491- 516 r	135- 174 m 70- 95 r	226 m	434 r	148- 196 m 145- 225 r

Tabell 3. Antall hekkepar og ungeproduksjon i alle påviste kolonier i Karmøy 2005-07.
m=makrellterne, r=rødnebbterne, x= Trolig hekking i 2006, ingen unger kom på vingene.

Art/år	2005	2006	2007
Makrellterne	100 (150)	183 (187)	226 (226)
Rødnebbterne	509 (534)	491 (516)	434 (434)
Sum	659	674	660

Tabell 4. Antall hekkepar av makrellterne og rødnebbterne i Karmøy 2005-2007. Tallene i parentes kan være høyere enn de som står foran dem og angir da høyeste estimerte antall hekkepar.

Art/år	2005	2006	2007
Makrellterne	73 (73)	135 (174)	148 (196)
Rødnebbterne	35 (35)	70 (95)	145 (225)
Sum	108	205	293

Tabell 5. Antall unger av makrellterne og rødnebbterne som kom på vingene i Karmøy 2005-2007. Tallene i parentes kan være høyere enn dem de står ved siden av og antyder det høyeste antall unger som kan ha kommet på vingene.

Art/år	2005	2006	2007
Makrellterne	77	156	157
Rødnebbterne	204	161	263
Sum	281	317	420

Tabell 6. Antall ringmerkte terneunger i Karmøy i perioden 2005-07. Tallene betyr nye rekorder for både makrellterne og rødnebbterne. Til tross for prioritert merkeinnsats på terner i Karmøy hvert år siden 1979, har det ikke blitt merket så mange noe år tidligere.

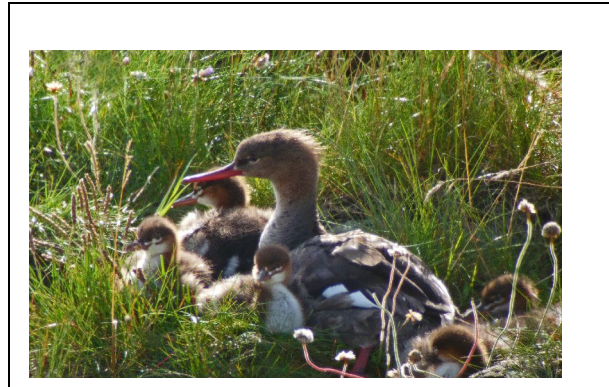
Oppsummering

Det er ikke mulig å se noen sikre bestandstrender etter bare 3 år. Men et overraskende resultat er at ternebestanden i Karmøy har vært såpass høy i perioden som tallene viser. En inventering som ble foretatt for Karmøy kommune i 1975-77 (A. Kvinnesland, Aa. Munkejord, O.J. Vorraa mfl, 1977) gav en ternebestand på ca 660 par – utrolig nok samme tallet som vi kom fram til i 2007. Det tilsynelatende stabile bestandstallet, skyldes til en viss grad innflytting til Karmøy av terner fra nabokommuner eller fra andre deler av kysten.

Kontroller i prosjektperioden av ringmerkte terner, viser at mange av de som nå hekker i Karmøy, ble utklekket på 1990-tallet bl.a. i nabokommunene Haugesund, Bokn og Tysvær, der koloniene nå er nesten borte. Det jevne bestandstallet gjennom mange år i Karmøy gjenspeiler kanskje også et slags øvre tak for hva denne biten av kysten kan bære av terner. Karmøy synes å ha blitt et tilfluktssted for terner fra omliggende kommuner. Selv om vi har klart å holde på bestandene, betyr den dramatiske nedgangen ellers i Nord-Rogaland/Sunnhordland at det totalt sett hekker langt færre terner i dette området nå enn på 1970-tallet. Bestandsnedgangen de siste tiårene er regelen langs det meste av norskekysten. Karmøy er blant unntakene.

En kort oppsummering av funn fra treårsperioden

- Hovedankomst og kolonidannelse skjer seinere enn for ca 30 år siden for begge artene.
- Eggleggingen starter nå samtidig hos de to artene, før lå makrellterna 1-2 uker foran.
- Antall hekkeplasser er færre nå enn da, men totalt antall hekkende terner omtrent likt.
- Rødnebbterna er fortsatt tallmessig overlegen i forhold til makrellterna, ikke bare i den ytre skjærgården, men også i Karmsundet.
- Samtlige kolonier som har hatt grundig minkbekjempelse, har produsert unger i prosjektperioden. Med få unntak av har de øvrige koloniene ikke fått opp unger.
- Makrellterna får relativt flere unger på vingene enn rødnebbterna.
- Flere makrellterner enn rødnebbterner som er ringmerket som unger i Karmøy, er kontrollert som hekkefugler her seinere. Dette tyder på at det er større mobilitet i rødnebbternekoloniene enn i makrellternekoloniene. Den lave produksjonen av unger gjennom mange år uten at hekkebestandene er redusert, tilsier at mange av begge terneartene er innvandrere til Karmøy fra andre steder.
- Tidligere årvisse og store ternekolonier, har i prosjektperioden ikke hatt hekking. Spesielt trist er situasjonen på strekningen Kalstø-Vikingstad-Feøy. At alle ternene i den attraktive skjærgården utenfor Åkrehavn-Mannes ikke klarte å få en eneste unge på vingene i 2007, betyr at minkjakta her må fortsette med forsterka innsats.
- Ternene er signalarter. Der koloniene får fred over noen år, vil andre sjøfugler som siland, tjeld og rødstilk søke ly under ternenes kolonivern mot f eks måker og kråkefugler. Større måker som svartbak kan også bli tiltrukket av ternekoloniene. Av næringsinteresser. Blir de for mange, flykter ternene. Dette skjedde på slutten av 90-tallet f eks på Storasundskjæra og på Bleikjo i Bokn som nå er overtatt av stormåkene.

Til venstre: Snart flygeklar rødstilkunge i ternekolonien på Guleskjerå. Til høyre: Et stort silandkull vokste opp ved ternekoloniene på Bygnes i 2007, det første på mange år. På bildet mor med noen av ungene. 2.7.

Terner som satte rekorder i 2007

- Ei død rødnebbterne (fersk) i Husøykolonien 1.7, var ringmerket som unge på Rott utenfor Sola i 1983. Dette er ny levetidsrekord for arten i Norge.
- Ei ung makrellterne holdt til ved Salvøy helt fram til 25.10. Dette er ny seinrekord for Karmøy. Så vidt vi har funnet ut er dette også seineste observasjon av makrellterne i Norge i 2007.
- Selv om ringmerking av terner har vært prioritert i Karmøy helt siden 1979, har det aldri vær merket flere enn i 2007 da 414 unger fikk ring.

Kolonidagbok

Alle koloniene er ikke like grundig overvåket. De lettest tilgjengelige har fått mest oppmerksomhet, de i den ytre skjærgården minst. Det er bare under merking og reirtelling at ternene har blitt forstyrret ved at vi har gått inn i koloniene. De fleste observasjonene er gjort fra båt eller fra land uten at fuglene har blitt skremt.

Kvalavåg

23.4 Tre makrellterner trakk mot nord (KSK). En av de første observasjonene i landet i år.

28.4 Ei makrellterne fisket nær hekkeplassen.

30.4 To makrellterner satt på skjæret ved hekkeplassen.

13.5 Nå ca 20 makrellterner på plass i kolonien.

Makrellterne speider etter småfisk på kaikanten i Kvalavåg 13.5. Ca 20 makrellterner var på plass i kolonien denne dagen. Ternene var allerede husvarme og kurtiserte og fanget fisk nær hekkeplassen. Dette lovet bedre enn i fjor.

19.5 Ankomst av rødnebbterner til kolonien som nå teller ca 80 individer, ca halvparten av hver av artene (KSK).

21.5 Færre rødnebbterner enn 19.-20.5, flertallet på holmen var makrellterner. Fisket på vågen og brakte mat til holmen.

23.5 Ca 30 par, de fleste makrellterner med daglig tilhold på holmen nå. Mange ligger i reirgroper, men ennå uten egg (KSK).

Ei av mange rødnebbterner som brakte tobis inn fra havet til kolonien da de første parene kom i gang med egglegging og ruging i siste uka av mai. Kvalavåg 27.5.2007.

26.5 Første egglegging: Ett par rødnebbterne har begynt å ruge.

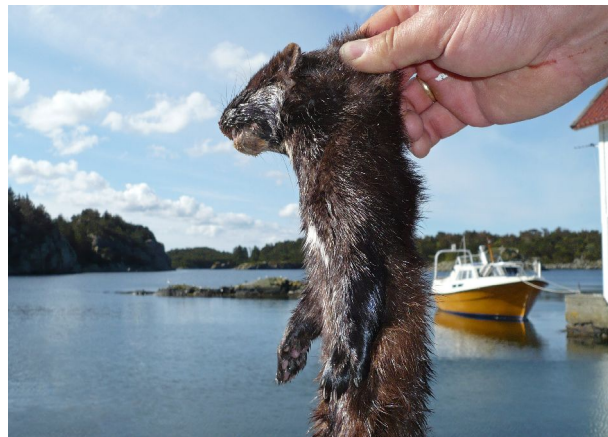
27.5 Økning av rødnebbterner i kolonien i dag. 100+ individer tilstede på holmen og på skjæret i nærheten. Rødnebbternene er i flertall. Det er noe bekymringsfullt at antall makrellterne er så lavt.

28.5 Ca 20 par av hver av artene er nå fast til stede på hekkeplass, hvor av 2 av hver såg ut til å ruge. Det er altså foreløpig færre makrellterner enn i fjor, men omtrent det samme, eller litt flere rødnebbterner.

31.5 Ca 20 par av hver av artene ruger nå. Totalt ca 100 terner i området.

17.6 Opptelling fra båt viste 47 rugende terner: 23 rødnebbterner, 24 makrellterner. Ett til to par rødnebbterne var nyankomne og var ikke i gang med ruging. Total hekkebestand på ca 50 par med rundt halvparten på hver av artene.

23.6 Årets første ilandstigning på holmen. Telling av reir med egg (eller nyklekte unger i reir) gav følgende resultat: se tabell 7. I tillegg ble 7 makrellterneunger **merket** (serienr 7486601-07) og 6 unger av begge artene funnet utenfor reir, men for små til å merke. Ett reir hadde en død, nyklekt unge og to reir så ut til å ha hatt egg uten at unger ble funnet i tilknytning til disse. Totalt for holmen: 52-56 hekkepar, med en liten overvekt av makrellterne.

Paring foregår tydeligvis ikke alltid i koloniene. Disse rødnebbterne paret seg på fiskefeltet ved Salvøy, ca 3 km fra nærmeste koloni på Kvalavåg. 28.5. 2007. Til tross for intens jakt i to sesonger, var det ennå mink å finne nær kolonien i Kvalavåg da hekketida begynte i år. Denne hannminken ble skutt 28.5 av Kjell- Sigve Kvalavåg.

Egg	Reir	Antall egg i alt
1	6	6
2	21	42
3	19	57
Sum	46	105

Tabell 7. Tabellen viser fordelingen av antall egg per reir på Kvalavåg 23.6: totalt 46 reir med i alt 105 egg/nyklekte unger; snitt 2,28 egg/nyklekte per reir.

30.6 **Merket:** 20 makrellterne og 16 rødnebbterne, til sammen 36 unger (serienr 7472801-36). 11 dununger funnet døde, trolig som følge av HUBRO i kolonien natt til 28.6. Det var ei våt og kjølig natt, og nyklekte unger har ikke fått tilstrekkelig varme fra foreldrene mens hubroen var til stede. Ei voksen terne funnet ribbet. 10-12 reir var intakt og ble ruget på. To av reira var nye, begge rødnebbterne, i det ene ble eggene lagt 30.6 og 1.7 på et skjær like i nærheten av kolonien. Dersom de to siste parene med nylagte egg ikke er omlegginger av stedege terner, men nyinnflytta, vil artsfordelingen for kolonien bli rundt 50/50 med ca 26 par av hver. 14.7 Kolonien utarmes pga nattlige angrep av HUBRO. En nylig drept og delvis oppspist terneunge funnet på holmen i dag. Likevel ligger ennå to par makrellterner og et par rødnebbterne på egg. Totalt ca 20 terneunger igjen på holmen hvorav 3 er på vingene. Hekkeresultatet er med andre ord labert i år i forhold til i fjor da det ikke var hubrobesøk. 16.7 Kolonien er nå nesten helt tømt for terner pga hubroens tilbakevendinger. Bare de knapt ti ungene som har tatt til vingene, har klart seg. Alle disse er makrellterner. Alle seine kull på holmen er forlatt.

22.7 Til sammen 3 juv tilstede i kolonien, trolig var en av disse rødnebbterne. En av ungene fløy omkring. Ei rødnebbterne lå på egg.

25.7 Alle voksne og unger har forlatt kolonien med ett unntak: Ett par rødnebbterne varmer nyklekte unger.

28.7 Siste rødnebbterneparet borte. Ingen terner verken i eller nær kolonien.

Bygnes

8.5 To makrellterner satt på Indreholmane. Flokk på 6 makrellterner eller rødnebbterner kretset i stor høyde over hekkeplassene. 4 makrellterner fisket ved Søraskjeret.

12.5 Ca 15 rødnebbterner nedom Guleskjerå (satte seg på småskjæra, fisket og kurtiserte). Til sammen 3 makrellterner i området.

16.5 50-60 rødnebbterner fisket, kurtiserte og drev med reirgroping på Guleskjerå kl 06-07.

20.5 Ingen makrellterner noe sted, 6 rødnebbterner trakk over. Ingen på holmene. Kanskje oppgangen av rødnebbterne på Kvalavåg 19.5, er flokken fra Guleskjerå. Kl 21.30: Flokk 9 rødnebbterne kom inn fra Karmsundet i stor høyde, kretset over kolonien og forsvant mot NV. Etterpå kom 29 terner i flokk (hørtes ut til å være blandingsflokk) på samme måte.

Etter to sesonger med minkjakt og vellykka hekking for rødnebbternene på Guleskjerå, kunne området etter kontroll med hund, erklæres minkfritt ved hekkstart 2007. Det er lenge siden rødnebbternene har vært så tidlig tilbake på hekkeplass i Karmøy. Bygnes 16.5 kl 06.30.

22.-23-5 Ingen terner ble sett i koloniene eller i de nære sjøområdene.

24.5 Ei makrellterne lå i reirgrop på Indreholmane, to andre kurtiserte. 1 satt ved Søraskjeret mens 4 trakk derfra mot SV (mot Eidsbotn). 2 rødnebbterner trakk mot SV over Vestheim, ingen på Guleskjerå. Ingen sett 25.5.

28.5 Ny aktivitet i dag: Et 20-talls terner av begge artene til stede i området med fluktleder hele dagen, men ingen var nede og sjekket reirplasser.

29.5 Ingen terner på Guleskjerå, men oppgang på de to andre lokalitetene: 6 makrellterner på Indreholmane og 12 rødnebbterner på Søraskjeret, pluss 5 terner som satt på holme i sør.

30.5 Samme som 29.5.

31.5 Plutselig var 150+ rødnebbterner på plass på Guleskjerå med pardanning og paring. De brakte inn fisk fra nærområdet. Også brå oppgang i antall makrellterner: 24 opptalt på

Indreholmane og 21 på Søraskjeret. Her var til og med det ene rødnebbterneparet som hekket vellykka i 2006 på svarbakneset på plass.

1.6 Ca 50 makrellterner på Indreholmane i dag. MINK kom svømmende nordfra og gikk i land på moloen. Ca 20 av ternene stupte på den.

2.6 En stor MINK (hann) skutt på Lyngholmen (sør). Det er å håpe at dette er samme dyret som ble sett ved makrellternekolonien i nord 1.6.

3.6 De første rødnebbterne ligger på egg på Guleskjerå fire dager etter ankomst! Kolonien består også i år kun av rødnebbterner. Det ruger makrellterner både på Indreholmane og på Søraskjeret. Antall: Ca 150+ individer rødnebbterner på Guleskjer, ca 50 makrellterner og 20 rødnebbterner på Indreholmane, 20 terner satt/ruget på Søraskjeret, hvorav minst to var rødnebbterner (på halvøya). Ca 10 fisket i området. Et kurtiserende rødstilkpar både på Indreholmane og på Guleskjer: de har utsatt hekkestart til ternene var på plass.

MERKET: 1 rødnebbterne venstreformerket på Guleskjerå, 2 makrellterner venstreformerka på Indreholmane (par!), samt ei med engelsk ring: 9...og muligens en annen utenlandsk ring på makrellterne (høyre fot).

5.6 Tre storskarver satt på Søraskjeret. Et par siland holder til i området. Svartbakens tre egg var begynt å klekke på neset like ved rødnebbternereiret (1 egg) og tjeldeungene (to merket). Ett par makrellterne ruger blant rødnebbterne på Guleskjerå.

6.6 Ytterligere økning av rødnebbterner synes å ha skjedd fra i går til i dag på Guleskjerå. Alt idyll på alle Bygnes-holmene med terner.

14.6 Reirtelling på Guleskjerå: 117 reir med egg hvorav bare ett sikkert par med makrellterne, de øvrige rødnebbterner.

15.6 Reirtelling på Indreholmane: Av de 48 reira med egg var ca 18 rødnebbterne og 30 makrellterne. Reirtelling på Søraskjeret: I alt 10 reir med egg, hvorav 8 på skjæret (alle makrellterner) og to på land (ett reir av hver art). Svartbaken har nå unger bare 4-5m fra disse. Totalt hekkende terner på Bygnes per 15.6: 175 par fordelt på 135 par rødnebbterne og 40 par makrellterne.

Egg	Reir	Antall egg i alt
1	4	4
2	90	180
3	23	69
Sum	117	253

Tabell 8. Tabellen viser fordelingen av antall egg per reir på Guleskjerå 14.6: totalt 117 reir med i alt 253 egg; snitt 2,16 egg per reir.

Egg	Reir	Antall egg i alt
1	1	1
2	15	30
3	32	96
Sum	48	127

Tabell 9. Tabellen viser fordelingen av antall egg per reir på Indreholmane 15.6: totalt 48 reir med i alt 127 egg; snitt 2,64 egg per reir.

Egg	Reir	Antall egg i alt
1	1	1
2	4	8
3	5	15
Sum	10	24

Tabell 10. Tabellen viser fordelingen av antall egg per reir på Søraskjeret 15.6: totalt 10 reir med i alt 23 egg; snitt 2,40 egg per reir.

19.6 Svartbaken like ved de to ternekullene på land ved Søraskjeret har nå to halvstore unger – men ternene har fått fred.

29.6 Indreholmane (ytre): **Merket** 29 makrellterne (serienr 7486612-40). Mange reir med egg ennå, ingen forlatte. Totalt 3 døde pull i kolonien.

30.6 Indreholmane (indre): **Merket** 17 rødnebbterne (serienr 7470878-93). 5 reir med intakte egg, 1 død unge. Pluss **merket** 9 rødnebbterne på nordre del av ytre holmen (serie nr 7470894-00 og 7486641-42).

4.7 Indreholmane (ytre, søre delen): **Merket** 23 makrellterne, (serienr 7472714-36). Kun en død unge. Alle reir med egg ble ruget på: 5x3 egg, 1x2 egg. Mange unger kontrollert.

30.6 Guleskjerå (nordre): **Merket** 65 rødnebbterne (serienr 7470804-68). Døde: 4 dununger. 1-2 reir med egg forlatt/ødelagt. 28 reir med egg som ble ruget på.

4.7 Guleskjerå (nordre): **Merket** 22 rødnebbterne (7472737-59)(samt en tredje rødstilk fra kullet). Antall reir med egg kraftig ned siden 1.7, nå ca 10 reir hvorav ett var satt under vann av stormflo. Totalt 11 døde unger, de fleste ferske og i dundrakt, noen nyklekte. Dødeligheten kan ha sammenheng med den kraftige nedbøren natt til 4.7. To av de døde ungene hadde ring: 7470839 og 855).

10.7 Guleskjerå (nordre): **Merket** 14 rødnebbterne (serienr 7472789-00 og 7472901-03). 6 kull ble ruget på, 5 døde unger (ca 7-10 dager store) hvorav to med ring: 7470826 og 865. Mange nå store unger kontrollerte. De to eggene i reiret som var oversvømt 4.7 ble ruget. Fjerde rødstilkungen merket.

1.7 Guleskjerå (søre): **Merket** 3 makrellterne og 31 rødnebbterne (7472840-877). 24 intakte reir med egg, 5 døde unger. **Merket** på ”steinen” i nord: 2 rødnebbterne, her var det 3 reir med egg og ingen døde. I tillegg var det et reir av rødnebbterne med egg på skjæret i øst. I alt 28 reir med intakte egg (samme som på nordre) og 4 døde unger.

7.7 Guleskjerå (søre): **Merket** 17 rødnebbterne (serienr 7472773-88). 5 døde små unger (hvorav en med ring:7472862). 5-10 intakte reir med egg (lagt etter telledato 14.7).

30.6 Søraskjeret: **Merket** 5 makrellterne og 4 rødnebbterne på skjæret (serienr 7470869-77). Det ble funnet 3 små døde unger og kun ett egg reir med egg (1 egg som ikke ble ruget). På land ble det **merket** 1 makrellterne og 2 rødnebbterne (serienr 7472837-39). Totalt i kolonien som 15.6 talte 10 par viste fordelingen 30.6 at disse var 7 par makrellterne og 3 par rødnebbterne.

9.7 Obs fra land: 6 ad terner på skjæret og 2 på land. 4 unger (store) sett på skjæret.

13.7 Ca 15 terner lettet fra skjæret/neset. Flere unger (4 observert fra kano i forbifarten).

2.7 Alt ok i Bygnes-koloniene. To makrellterner paret seg på Indreholmane, noe som tyder på ankomst fra andre steder av mislykka hekkere. På kort tid ble 3 forskjellige småfiskeslag sett brakt inn til kolonien som mat til ungene.

5.7 Vandrefalk på besøk i Vorråvågen. Alle ternene samlet seg i en kjempeflokk og virret rundt over vågen i en halvtime før de våget seg nedpå igjen. Minst 100 nye terner er ankommet de siste dagene og holder til på skjæret for ikke-hekkerne ved Guleskjerå.

11.7 De første makrellterneungene på Indreholmane på vingene. Ingen forstyrrelser i noen av koloniene observert etter 5.7. Makrellternene synes i stor grad å fiske i Sørevågen og i

Kopervik-området, mens rødnebbterne er aleine om å dra rett vest for å fiske i Fotvatnet eller langs Vest-Karmøy. Rødnebbterne kom 10.7 i en jevn strøm inn fra Karmsundet (fra sør) med fisk som så ut til å være tobis.

13.7 Alt i orden i alle tre Bygnes-koloniene. Ca 55 ikke-hekkende ved Guleskjerå (ei venstremerket rødnebbterne). 2 nye par makrellterne har begynt å ruge på Guleskjerå. Egglegging etter 1.7. Også minst to par rødnebbterne ruger fortsatt.

15.7 Minst 3 rødnebbterne ruger på Indreholmane og minst ei på Guleskjerå. Uværet de siste dagene ser ikke ut til å ha hatt noen synlig negativ effekt på koloniene. Mange store unger av begge artene. Fisk blir fanget like ved koloniene (tobis). Rødnebbternene kom inn med bare tobis eller sildeyngel, mens makrellternene kom også inn med andre fiskeslag.

16.7 De to rødnebbternene ruger fortsatt, den tredje har nå en nyklekket unge. De første ungene av begge artene flyr nå korte runder. Det er svært mange unger både på Indreholmane og på Guleskjerå. 47 store unger obs på Guleskjerå med kikkert fra land (fra Bygnes Bygg). Bare ca 7 av 10 unger i de to koloniene har ring til tross for at 231 er merket. Ingen predatorer har ødelagt for hekkingen i år. I dag brakte også rødnebbternene inn forskjellige fiskeslag, mye ble fanget like ved koloniene, f eks langs utsida av østre Hystad-moloen og mellom vestre moloen og Indreholmane.

17.7 De to rødnebbternene stod ved sida av reirene sine og hadde oppgitt rugingen, trolig et resultat av de ekstreme nedbørsmengdene det siste døgnet. Men avsluttet ruging kan også være en bekreftelse på tidligere studier som har vist at kull som legges etter 1.7 som regel blir oppgitt uten noen påviselig grunn. Rødnebbterna med nyklekket unge i går, lå og varmet denne, like i nærheten av de forlatte reirene med egg. Ellers så alt ut til å være normalt. Reaksjonen mot stormåker som passerte var mer intens i dag enn hva som er notert tidligere.

18.7 Ei makrellterne ruger fortsatt (svartbakskjæret, Guleskjerå). Ellers ingen sett rugende noe sted i Bygnes-koloniene i dag. Men to par av begge artene ble sett med små dununger. Uværet de siste dagene synes ikke å ha påvirket livet i koloniene negativt.

19.7 Rødnebbterna med nyklekket unge på Guleskjerå 17.7 var borte. Nå har alle seine legginger opphørt med unntak av ei rugende makrellterne. To par rødnebbterne likevel sett med dununger. Ellers minst 20 unger på vingene. En VANDREFALK slo til mot kolonien og fløy av gårde med en stor unge i retning NØ (nøyaktig som i fjor). I motsetning til tidligere falkebesøk, stakk ikke de voksne ternene av særlig lenge og vendte tilbake til normal aktivitet etter ca 10 min. Ungene drøyde derimot en halvtime før de kom fram fra sine gjemmesteder. Rødstilkungene er der fortsatt sammen med foreldrene sine.

20.7 Falken kom tilbake også i dag. Mens falken rekognoserte, stakk noen terner av og andre jaget rovfuglen i stor høyde. I dette virvaret lurte en GRÅMÅKE seg inn i kolonien og hentet med seg en stor terneunge som den fløy bort til Hystad-moloen for å avlive. Fløy deretter videre med ungen i nebbet. Idet jeg la meg til ro i kano i nærheten kom falken tilbake for å angripe. Den var nok ikke forberedt på at det var et menneske der som siktet på den med ei telelinse! Falken ble forvirret, snudde og fartet litt rundt i området før den trekk bort i nordøstlig retning som i går.

21.7 Heldigvis ingen forstyrrelser i koloniene i dag. Første juv forlot Guleskjerå sammen med forelderfugl (mot sør). Ingen rødstilker å se i dag, og også den siste makrellterne har gitt opp å ruge. Mange terneunger på vingene nå. Jevn mating hele dagen med bl a tobis og trolig yngel av sei eller lyr.

23.7 **Merket** 2 dununger av rødnebbterne på Guleskjerå og 9 makrellterneunger på Indreholmane. Disse var både dununger og store, nær flygedyktige. Alt ok i begge koloniene, kun ett reir på Indreholmane såg ut til å bli ruget på. Ett kull (3 egg) var forlatt. Ingen døde unger. De fleste ungene av begge artene er nå på vingene.

24.7 En ny dag med falk på plass på Guleskjerå. Ternene var ekstremt nervøse da jeg ankom ca kl 16.00 og de var stort sett i lufta. Lite mating. Kun et 20-talls flygende unger å se i kolonien. En svartbak landet i forsøk på å ta en unge, men ”bommet” og ble jaget bort. I kveld talt 44 juv (sett fra Hystadmoloen) på Guleskjerå og 47 på Indreholmane. Det var rolig i begge koloniene og det var fremdeles dununger på Indreholmane.

Tilsynelatende idyllisk på terneskjæret. Men i nærheten lurar både vandrefalk, gråmåke og svartbak. Måkene venter på en anledning til å snappe unger når ternene flykter for vandrefalken. Bygnes, 25.7.

25.7 Rolig dag i koloniene. Opptellinger fra land: Guleskjerå: 53 juv pluss 3-4 store dununger. 3 av juv var makrellterne. Indreholmane: 63 juv (også her 3-4 dununger i tillegg). Ca 15 av de observerte juv var rødnebbterne.

Søraskjeret: 4 juv makrellterne, 1 juv rødnebbterne (på neset). Det er nå flere ungfugler enn voksne terner til stede i alle tre delkoloniene. De voksne er trolig på fisketurer og bare et titalls terner sitter ”vakt” i kolonien. Det er også bare et titalls terner til som sitter på ikke-hekker plassene. Koloniforsvaret er dermed svekket, men ingen angrep mot kolonien sett i dag. Matingsfrekvensen var laber hele dagen, noen unger ble ikke foret en eneste gang i løpet av tre timer på ettermiddagen. Ugrei nålefisk (kantnål?) ble sett som mat. Denne ble ved et tilfelle svelget feil vei og ungen måtte til slutt kaste den opp og mistet fisken ned i en sprekk. Ellers ble det matet med det som så ut som seiyingel. Tobis ble ikke notert i dag.

26.7 Også i dag rolig i koloniene. Borttrekket fra koloniene er i full gang. Det ble talt drøye 40 ungfugler både på Guleskjerå og på Indreholmane i dag ettermiddag. Det er nesten ingen voksne (maks ca 15) til stede samtidig i begge koloniene. De avleverer kun fisk og trekker bort igjen. Bare ett par rødnebbterne (med unger) igjen i kolonien på Indreholmane. Ei havørn som tok en ungmåke på Hydro-området og fikk ei sky av måker til å ta vingene fatt, fikk ikke ternene til å reagere slik som de reagerer på vandrefalken når den er på tilsvarende avstand. De jaget imidlertid etter alle store måker som nærmet seg.

28.7 Ca 20 juv i begge koloniene: Guleskjerå og Indreholmane. Avreisen skjer nå i samme takt for begge terneartene. En dununge fortsatt blant rødnebbternene på Guleskjerå, ingen sett blant makrellternene i dag. En gråmåke var nærgående, ellers rolig i koloniene.

29.7 Kun ca 10 juv rødnebbterner igjen på Guleskjerå. Ingen dununger sett. Ingen voksne terner til stede på skjæra og alt forsvar av kolonien har opphørt. Kun en mating (seiyingel) ble notert i løpet av en halvtime midt på dagen. På Indreholmane var det fortsatt i overkant av 20 juv makrellterner til stede. Her var det også ennå voksne terner til stede som forsvarte seg mot overflygende måker. En dununge sett. Mating med seiyingel.

30.7 5 juv rødnebbterner på Guleskjerå, ingen ad til stede. En mating sett. 12 juv makrellterner på Indreholmane. Ca 5 ad tilstede.

31.7 Kun en juv og en ad rødnebbterne på Guleskjerå, 14+ juv og 5 ad på Indreholmane. Fortsatt mating og koloniforsvar hos makrellternene her. Et 50-talls terner, trolig blanding fra koloniene på Bygnes og Ytraland med tilhold i Nordalsbotn. (Se mer under avsnittet Hekkesesongen – juli).

2.8 Ingen terner på Guleskjerå. ca 15 makrellterner i alt på Indreholmane (de fleste juvenile). 6 døde juv, alle ferske, funnet her, uten tegn på predasjon. 8 døde (ingen ferske og ingen

flygestore) funnet på Guleskjerå. En unge merket på Indreholmane 29.6 ble kontrollert i flokken som holder til i Nordalsbotn 3.8: 7486630 og 7472721 samme sted 4.8 merket 4.7. 4.8: 4 ad og 3 juv makrellterner tilstede på Indreholmane. Bare en av foreldrene til den yngste av de flygedyktige ungene (ennå med dun på hodet) drev med fising og kolonivern. Ingen mating ble observert i løpet av en halv time.

8.8 Kun ei ad og 3 juv makrellterner tilstede på Indreholmane. Den voksne jaget gråmåker som nærmet seg.

12.8 Indreholmane forlatt. Ingen terner i noen av Bygnes-koloniene.

Så snart ternene hadde forlatt kolonien på Søraskjeret, Bygnes, overtok unge storskarver det som hvileplass. Skarveungene stemmer trolig fra kolonien øst for Bokn, og det er vel bare et spørsmål om tid før arten etablerer seg som hekkefugl i Karmøy. 12.8.

Husøy

21.5 Ingen terner til stede på de to hekkeplassene fra i fjor. Heller ingen sett fiskende i området.

31.5 2 makrellterner satt på ”Rotteholmen”, 3 fløy omkring på vågen. 2 rødnebbterner over kubeitene i nord og 4-5 rundt på vågen.

14.6 Ingen hekking på Rotteholmen i år. Noen sett over kubeitene.

1.7 Ganske stor koloni på kubeitene: Ca 60 terner i lufta, maks 10 av disse makrellterne. 5 unger registrert i kolonien, bare én rødnebbterne **merket**. Opptelling av reir ikke mulig pga at vi ble forfulgt av en bølging STORFE. Disse hadde allerede tråkket i hjel unger. Ei terne funnet ribbet og ei rødnebbterne funnet død med fremmed norsk ring: 7196132.

Ei nylig død rødnebbterne i Husøykolonien 1.7 2007, viste seg å være merket som unge på Rott utenfor Sola i 1983. Dette er ny, norsk aldersrekord.

3.7 Skratteskjer: **Merket** 9 unger. Alle ternene på skjæret var makrellterner. 6 reir inneholdt egg som ble ruget på. En død unge og et par unger som svømte bort fra kolonien. 5 reir hadde egg som enten var forlatte eller lå utenfor reir. Estimert antall par: 17.

12.7 Skratteskjer observert fra land (Husøy): Fortsatt terner på skjæret og 3 store unger sett. Kolonien på kubeitene hadde skrumpet kraftig inn. Noen få par viste tegn til å ha unger i strandsonen.

Tjøsvollsvatnet

13.5 Første terneobservasjonen i vatnet i år: 3 makrellterner drev med fluktlek i stor høyde over reservatet.

16.5 To makrellterner ved hekkeplassen (fløy omkring).

19.5 Ca 50 makrellterner rastet på småskjæra lengst sør i vatnet. Trolig tilhørende hekkebestanden i vatnet.

20.5 Ni makrellterner lettet fra hekkekolonien i nord. Noen satt på hvileskjæret i sør.

22.5 4-5 makrellterner på hekkeplassen i vatnet.

Litt av flokken på ca 50 makrellterner som rastet på småskjæra sør i vatnet under uværet 19.5. Trolig tilhører ternene hekkebestanden i vatnet. Holmen de har hekket på de siste årene ses i bakgrunnen (oppe til høyre). Den er nå fullpakket med rugende hettemåker.

23.5 Ca 10 terner i kolonien blant ca 100 hettemåker. Paring observert.

25.5 13 makrellterner prøvde å finne plasser for reirgroper blant hettemåkene.

27.5 15 makrellterne på holmen. 1 såg ut til å ruge fast, 20 cm over vannflaten.

29.5 7 individer ser ut til å ruge (sett fra land i NV). De første hettemåkene med unger.

6.6 Som 29.5.

10.6 Opptelling: Totalt 61 egg/20 reir, snitt 3,05 egg/reir. Ett reir var overgrodd med gras og forlatt, alle andre var ok. Hettemåkekolonien på ternedelen av holmen var i ferd med å bli forlatt pga ungedødelighet og ved at unger hadde søkt til andre deler av kolonien.

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	0	0
2	3	6
3	13	39
4	4	16
Sum	20	61

Tabell 11. Fordeling av egg/reir 10.6 i Tjøsvollsvatnet. Gjennomsnitt 3,05.

25.6 Tre unger **merket**. Ca 15 reir intakte, ca 3 reir med egg var oppgitt, trolig etter feider med hettemåkene på holmen. Mange hettemåkeunger var nå på vingene samtidig som mange kull syntes å være nylagte, de fleste på holmen, noen få på land. Ingen terner på land i år.

1.7 Fire små unger av makrellterne **merket**. Ingen kontroller fra sist. Ca 7 intakte reir, 3-4 var oppgitt eller overvokst med vegetasjon. Mange kull/reir borte/tomme noe som nok skyldes de mange hettemåkene som ennå har ferske egg i reir på holmen mens et hundretalls unger er store eller på vingene. Fjær fra HUBRO og rester av en hettemåke funnet i ternedelen av holmen noe betyr at kolonien har blitt forstyrret.

6.7 Kun ei makrellterne sett i kolonien. Forstyrrelse fra det rekordstore antallet med hettemåker i tillegg til hubrobesøk, gjør at ternekolonien bryter sammen i år.

12.7 To terner satt på holmen. Ingen mating eller annen hekkeaktivitet.

Salvøy (Flataskjer)

1.5 2 terner fisket ved hekkeplassen. To var sett i området også 27.4, trakk mot nord (KOV).

28.5 5 makrellterner satt på holmen, og et tilsvarende antall fløy omkring i nærheten.

10.6 7 par makrellterne hekker (KSK).

17.6 Opptelling fra båt: 8-10 par makrellterne, 3-5 par rødnebbterne. Den ene av de rugende makrellternene var merket på venstre fot.

1.7 Ingen døde unger, ett forlatt reir. 9 intakte reir med egg + et kull med nyklekte (ikke merket). **Merket**: 7 makrellterne og 2 rødnebbterne. Tallene tyder på noen flere hekkepar nå enn ved opptelling 17.6.

12.7 **Merket**: 5 unger av makrellterne og 1 rødnebbterne. 4 reir med egg. Ingen døde unger, flere kontrollert fra sist merking. Svartbak tok 3 unger som hadde lagt på svøm mot land i vest uten at vi hadde observert dette. Minkunge var blitt tatt av katt like nærheten i går. Mink var blitt sett på skjæret på denne tida i fjor. Hadde kommet svømmende nordfra. Det er nok forklaringen på dødeligheten som ble notert her 19.7.2006. Nabo til kolonien (KOV) mente at det på det meste i år hadde holdt til ca 25 par terner på skjæret.

14.7 Alt ok på skjæret. Aktiv mating observert ved besøk midt på dagen.

20.7 8 juv og 2 dununger sett på skjæret fra land. 3-5 av ungene var rødnebbterne. Ei makrellterne ruget på egg.

25.7 Ennå ungfugler i kolonien, og den ene makrellterna ruger fortsatt.

31.8 Ennå 10+ juv i kolonien og den siste makrellterna har to nyklekte unger. Altså egglegging seinest 10.7.

4.8 7 juv og tilsvarende antall voksne makrellterner ennå til stede i kolonien. Mating av dununger ikke sett.

Gjegningen

28.5 Ca 20 rødnebbterner på eller nær holmen. Noen landet og kurtiserte med overlevering av fisk. Et hundretalls terner, hovedsakelig rødnebbterne, fisket på strekningen Gjegningen-Kavholmen.

29.5 Stor aktivitet på holmen. Etablering på gang. Men antall terner ennå langt fra det som hekket der i fjor.

10.6 Ca 100 individer i kolonien (KSK). Altså betraktelig mindre enn i fjor. Spredning til Longaskjer.

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	7	7
2	23	46
3	10	30
Sum	40	83

Tabell 12. Tabellen viser fordeling av antall egg på reir, Gjegningen 17.6. I alt 40 reir med i alt 83 egg gir et snitt på 2,07

17.6 Antall ternepar på holmen: 40-60. Relativt mange 3-kull tyder på et visst innslag av makrellterne. Trolig 8-12 par – også basert på observasjoner av fugler i lufta. Et estimat på ca 40 par rødnebbterne og 10 par makrellterne bør være i nær virkeligheten. På grunn av tidsnød (begynnende regnvær) ble nok ikke alle reirene funnet/talt. Men kolonien er kraftig redusert fra i fjor, noe som var forventet etter det dårlige resultatet da. Et ærfuglreir med egg og hunn med store unger gikk på sjøen. Et tjeldepar varslet.

1.7 Noe er galt i kolonien. Mange reir som hadde egg 17.6 var nå tomme uten at unger hadde klekket. Ett reir hadde

knuste egg som om det var tråkket på. Ingen døde unger funnet. Ingen tegn til rovfugl eller mink på holmen. Ca 10 reir med egg ble ruget på. 11 unger av rødnebbterne **merket**.

6.7 Observasjon fra land viste at det fortsatt var aktivitet i kolonien.

12.7 Kolonien opphørt, ingen terner i området.

Gjegningen og flere av småholmene i nærheten er ikke bare et eldorado for sjøfugl, men også geologiske og botaniske perler.

Nordre Longaskjer

17.6 Stor koloni. Fra Gjegningen kunne vi se at ternene hang over holmen i flokk som de gjør ved varsling av mink. Da vi gikk i land viste det seg at reir var røvet, og det lå noen eggskall i rundt i kolonien. På naboholmen i sør ble det bl.a. funnet eggskall av ærfugl i en sprekk og mange ganger etter mink i jorda/graset. Men sporene etter mink virket ikke ferske. Det kan derfor hende at de oppspiste terne-eggene har vært utsatt for svartbak (kull med 3 unger i utkanten av ternekolonien) eller annen fugl som predator.

20.6 Hund ble brukt i søk etter mink, men ble ikke funnet i reservatet. Derimot ble et minkkull funnet i en molo like innenfor. Disse minkene vil være en direkte trussel mot ternekoloniene både på Longaskjer og Gjegningen like utenfor.

22.6 Hannmink skutt nær moloen, ca 250 m fra ternekolonien på Longaskjer.

23.6 Opptelling av ternereir gav følgende resultat:

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	7	7
2	21	42
3	23	69
Sum	51	118

Tabell 13. Tabellen viser fordeling av antall egg på reir, Nordre Longaskjer 23.6. I alt 51 reir med i alt 118 egg gir et snitt på 2,31.

Det høye snitt-tallet for antall egg per reir samt observasjon av fugler i lufta, tyder på en nesten rein makrellternekoloni. Ett kull var klekt, de øvrige med egg. Hvis en legger inn noen røva og uoppdaga reir, er det rimelig å estimere en bestand på rundt 60-70 ternepar, hvorav maks 10 par rødnebbterne.

1.7. **Merket:** 2 rødnebbterneunger. Som på Gjegningen er kolonien i ferd med å bryte sammen. Men enda større problemer her. De fleste reirene var forlatt med egg eller nyklekte (døde) unger. Ca 10 reir med levende nyklekte unger eller egg som ble ruget. Noen egg og unger ble funnet døde i sprekker på holmen slik mink pleier å gjøre det. Trolig dreier det seg om streifdyr som er ute på holmen i kortere perioder (kanskje fra familien i moloen like innenfor). Om det er rovfugl som plager kolonien i tillegg, er uvisst. I alle fall har de fleste ternene blitt skremt bort og avsluttet hekkingen.

6.7 Obs fra land viste at det fortsatt er aktivitet i kolonien.

11.7 Alle terner borte.

Ryvingen

10.6 Ingen hekking i år (KSK).

23.6 Ingen terner i reservatet (KSK).

Sandholmane, Åkrehamn

23.6 Opptelling: Hovedkolonien lå på den søre av de to holmene. 2-3 rødnebbterne landet inne på den nordre holmen og her var det nok 1-3-reir. Hovedkolonien talte 16 reir med egg, med mulige oversette reir anslås bestanden til ca 20 par. Alle så ut til å være rødnebbterne.

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	5	5
2	9	18
3	2	6
Sum	16	29

Tabell 14. Fordeling av egg/reir 23.6 på den søre av Sandholmane. Gjennomsnitt 1,81 egg/reir.

1.7 Kolonien lider samme skjebne som på Gjegningen og Longaskjer og er i ferd med å gå under, kun 2-3 terner (med aggressiv oppførsel) igjen på holmen (TOV).

31.7 MINK ble skutt på Nordre Sandholmen medio juli og bekrefter dermed mistanken om at det var mink som utryddet ternekolonien her i år også (PKS).

Åkrehamn (Årabrot)

20.5 8 rødnebbterner over området, jaget fiskemåker.

29.5 2 rødnebbterner over området.

6.6 10-12 par rødnebbterner hekker, de fleste på jordvullen sørvest for industriområdet.

1.7 Kun 3 terner sett over området.

6.7 Ingen terner å se. Kolonien totalt forlatt.

Urter

3.6 En formidabel vekst fra i fjor. At det ville bli hekking her i år var forventet etter at de få som hekket i fjor lyktes, men veksten var uventet stor. Kolonien var nå 3-delt. Den største i vest med ca 150 individer, holmen midt i leia med ca 10 individer og i NØ ca 40 individer. Alle rødnebbterner. Eggleggingen hadde så vidt begynt. Ternene fisket tobis midt ute på åpent hav.

14.7 Totalt i øygruppa omtrent samme antall terner som ved forrige besøk, men annerledes fordelt. Der hvor det var flest fugler 3.6, var det nå minst. Bare 3 dununger ble merket her og det var ingen reir med egg. Et tjeldereir med 2 egg i ternekolonien var forlatt. En sildemåke hadde minst en stor unge midt blant ternene og et fiskemåkereir hadde hatt unger. Havhesten hadde en liten unge, samt et egg like ved uten rugende fugl. På den flate holmen midt i leia, ble 8 store unger merket og det var 8 reir med egg som ble ruget på. Det var ingen terner å se på hovedøya (i NV) slik som sist. Derimot var det en stor koloni på en kupert og vegetasjonsfri holme lengst mot nord i øygruppa. Her ble det merket 22 store/flygeklare unger. Et reir inneholdt to nyklekte, 7 reir hadde reir med egg som ble ruget på. En del egg lå i hytt og vær, trolig som følge av at reirplassene var nakent fjell og eggene lett kunne ta ut på egen hånd. Kun to døde unger funnet i delkoloniene, begge dununger. Ungeproduksjonen for rødnebbterna på Urter i år altså kraftig forbedret fra 2006.

Grødemsvatnet

22.5 To makrellterner fisket i havnebassenget, ei fløy etterpå mot Grødemsvatnet. Ei makrellterne fisket i Vikevågen.

29.5 Første obs i vatnet. Til gjengjeld var det hele ca 30 terner her og full hekkeaktivitet. Alle så ut til å være rødnebbterner. 1 par hettemåke hekket midt på holmen.

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	3	3
2	10	20
3	7	21
4	1	4
Sum	21	48

Tabell 15. Fordeling av egg/reir 19.6 i Grødemsvatnet. Gjennomsnitt 2,29.

4.7 Ingen terner å se. Kolonien totalt forlatt.

Guleholmen, Syre

1.6 Et titalls terner på/ved holmen (OKB).

8.6 Omtrent samme antall som i fjor (ca 100 individer) på plass på holmen. Bare rødnebbterner. En ungfugl i sitt andre år observert i år også! Noen få par sett sittende på en annen aktuell hekkeholme i nærheten

17.6 Telling av ternereir (se tabellen nedenfor). To døde ærfugler (den ene lå råtnende på reir) og rester etter drept/død terne.

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	6	6
2	11	22
3	1	3
Sum	18	31

Tabell 16. Fordeling av egg per reir på Guleholmen 17.6. Gjennomsnitt antall egg/reir: 1,7. Rein rødnebbternekoloni.

Krossholmen, Falnes

1.6 Noen få terner satt på Krossholmen.

17.6 To par hekker.

4.7 Fortsatt to par med tilhold på holmen (observert fra land).

11.7 To par varslet for unger på holmen.

Havnebassenget, Skudeneshavn

1.6. Noen få terner satt på holmen like innenfor moloen.

17.6 Opptelling av ternereir foretatt (se tabellen under).

Egg	Antall reir	Antall egg i alt
1	2	6
2	3	22
3	11	3
Sum	16	41

Tabell 17. Fordeling av egg/reir 17.6. Gjennomsnitt 2,56. Blandingskoloni.

11.7 **Merket** 15 unger av makrellterne og 5 rødnebbterne. Alle ungene var forbi dunstadiet og en var nær flygedyktig. 4 store døde unger midt i kolonien sammen med rester etter svartbakers høvringmåltider: skall og klør. 8 reir med egg som ble ruget, ett reir hadde nyklekket unge. Totalt ca 45 terner i lufta over kolonien. Noen kull er lagt etter telledato 17.6. Estimert antall par i kolonien: 23. Overvekt av makrellterne.

16.7 Fra ferjekaien ser alt ut til å være i orden i kolonien. En unge var på vingene, flere ble matet. To rødnebbterner ruget. Fortsatt ok 17.7.

20.7 Kolonien var tømt for terner. To juv ble matet borte fra kolonien på innsida av moloen, andre ble matet på utsida (lyder og terner med mat). En må gå ut fra at en så rask utrydding av kolonien skyldes minkangrep. Da kan de døde funnet 11.7 også ha vært minkofre. Minnet om måten ungene lå døde på Flataskjer, Salvøy 19.7 2006.

Høvring

5.7 Opptelling og merking. 8 unger av makrellterne og 5 unger av rødnebbterne merket. Tre intakte reir med tre egg og et med ett. Dessuten 2 reir med ett egg og ett med to som ikke ble ruget. Det ble ikke funnet døde unger på holmen. Bestandsestimat: 12 par makrellterne og 8 par rødnebbterne. Det ene makrellterneparet var ekstremt aggressivt.

Karmøys mest aggressive ternepar holdt til på Høvring i 2007. De gikk til frontalangrep både på kamera og fotograf. Bildet ble tatt 5.7.

13.8 I følge hyttenabo til kolonien (R.Arnesen) ankom det tre MINK til området rundt 12.8. To ble skutt på terneholmen 13.8 og en lenger sør (på selve Høvring) dagen etter. De siste terneungene var nå på vingene slik at minkens ankomst ikke gjorde noen skade. 20-25 terneunger vokste opp.

Vedavågen

21.7 En ny koloni ble oppdaget i ytre del av Vedavågen i dag. 27 store unger satt i kolonien. Alle makrellterne. Det hekket ikke terner her i fjor (KSK).

22.7 Ei makrellterne ruget, minst to dununger, ellers var mange unger på vingene. Vellykket hekking. Det ble ikke sett rødnebbterne i kolonien.

28.7 Ca 12 juv til stede i kolonien, pluss minst to dununger. MINK var blitt sett i strandkanten ca 50 m fra kolonien 26.7 og hadde blitt jaget bort med steinkasting. Det var ikke sett mink på holmen eller i området tidligere i år. Det hadde ikke hekket terner her de siste årene.

4.8 Liten tvil om at minken fant kolonien til slutt. Ingen terner på skjæret i dag, kun en gråmåke og en ung hegge. To ad makrellterne matet 3 juv med sei yngel inne på det asfalterte industriområdet. Her satt det også en juv rødnebbterne, noe som kan tyde på at det likevel har hekket rødnebbterne i kolonien.

Reservatene

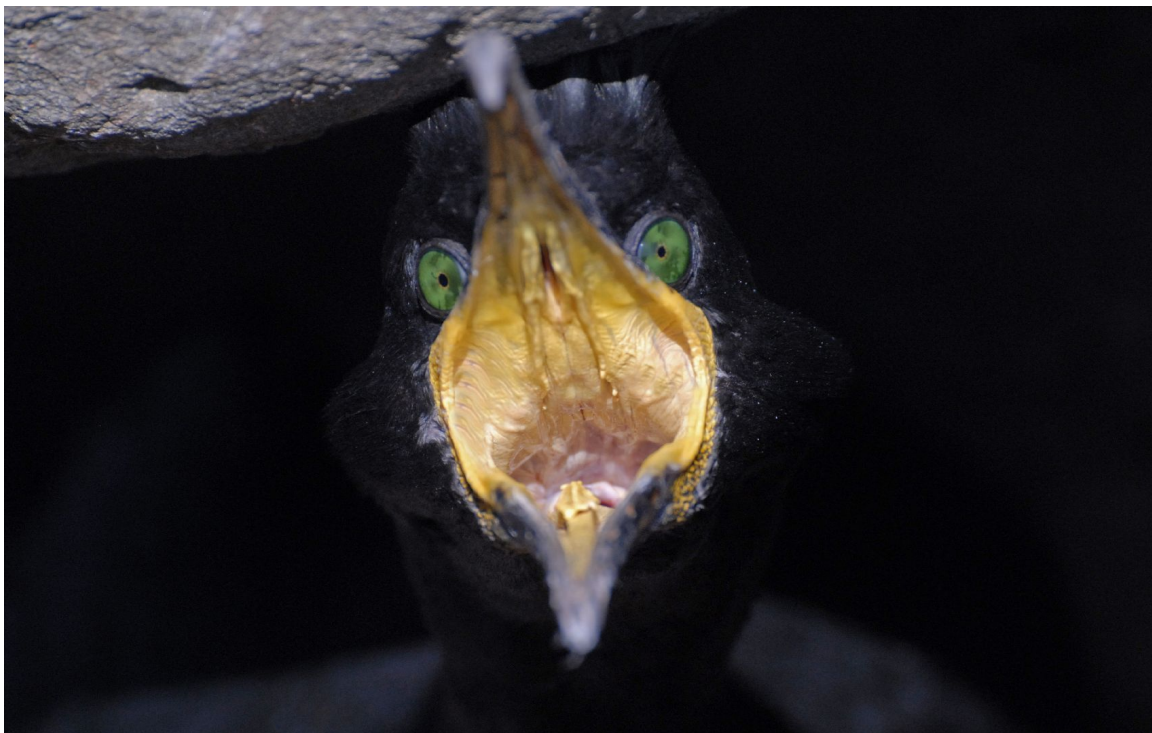
Som nevnt innledningsvis tok ternene mesteparten av tida som vi hadde til rådighet i 2007. Nedenfor tar vi med noen observasjoner, opptellinger og merkeresultater fra de tre ytterste sjøfuglreservatene og noen inntrykk fra Tjøsvollsvatnet. Ternene er utelatt her siden de er behandlet for seg selv.

Jarstein

26.5: Opptelling av hekkende ærfugl resulterte i 66 reir med egg, fordelt på 44 reir i sør (inne i svartbak-kolonien), 14 nær fyret og 8 lengst i NØ. Havhest var på plass i tre groper (reirinnhold ikke sjekket). Ravneparet hadde 4 levende og en død unge. Det ble opptalt 13 teist på sjøen ved hekkeplassene og 2 egg funnet på kjent reirplass. Bare hovedkolonien fra i fjor var bebodd av krykkjer. Her satt det fugler på 37 reir, noen få ruget. Tre krykkjer ble funnet ribbet under tre reir av året i kolonien ved fyret hvor vi skremte opp en vandrefalk. Opptelling av gråmåke og sildemåke fra fast punkt mot hovedkolonien viste henholdsvis 89 og 63 individer. Minst 26 svartbaker med reir på søre delen av holmen. To par tjeld og ukjent antall skjærpiplerker med tilhold. Linerle hekket rett SØ for fyret

Skiltingen av reservatet på Gjegningen er dessverre typisk for norsk naturforvaltning på grasrotplan. Forfall og manglende vedlikehold formidler en nevermind-holdning. 16.6.

Enda et godt år for toppskarven i Karmøy. Den relativt nye kolonien på Jarstein satte ny bestandsrekord i 2007 med over 100 par. På bildet en voksenfugl som forsvaret reiret.

25.6 Besøk av reservatet med hovedhensikt å telle og merke toppskarv. Det ble funnet 102 reir med til sammen 251 unger og 9 reir med egg (2,57 unger/egg per reir). I tillegg kom 5-7 reir som kunne ha vært forlatt av flygeferdige unger. Skarvekolonien er med andre ord fortsatt i vekst og med et lovende hekkeresultat i år også. 107 av ungene (42%) og 9 voksne ble merket. Det var ingen dødelighet å registrere. Ingen av de voksne skarvene vi fanget var merket fra før. De fleste ærfuglene var ferdige med rugingen og et kull dununger ble sett. Alle krykkjene hadde forlatt Jarstein. Ingen nye ribb ble funnet, heller ikke av andre måker. Linerleparet hadde hatt vellykket hekking. Det samme hadde flere par med skjærpiplerke.

Ferkingstadøyane

8.6: Vi var bare så vidt i land og verken talte eller merket fugl. Målet var bare å få et visuelt inntrykk av forholdene fra båt. De tallrikestes hekkefuglene var toppskarv, havhest, gråmåke og svartbak. Ingen krykkjer eller terner hekket. 50+ av både teist og lunde på sjøen. 3 alker.

Alka hekker fortsatt på Ferkingstadøyane. Dette er en av tre fugler med tilhold på sannsynlig hekkeplass. 8.6.2007.

7.7: Ringmerking på Liknesøya (som er beitet av villsau). Følgende antall unger ble merket: 148 toppskarv, 39 svartbak, 16 gråmåke, 5 sildemåke, 1 lunde. I tillegg fikk ei mytende, voksen grågås ring. Estimert ca 200

toppskarvunger totalt på Liknesøya. Antall reir ble ikke talt da det var mange "grupper" med unger. Men antall unger per reir så ut til å ligge under snittet på Jarstein.

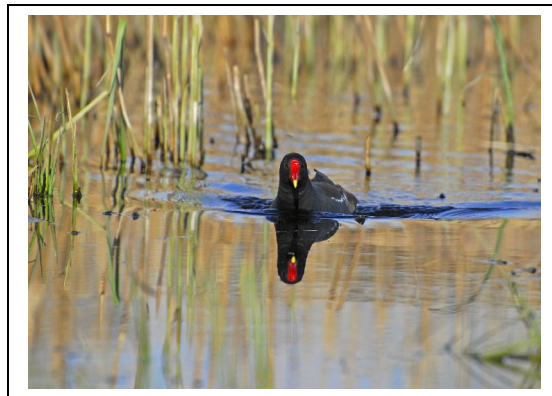
Det ble observert mange lunder som fløy rundt med mye fisk i nebbet. Dette indikerer at det nok var flere vellykkede hekkinger på øyene. Alke ble det observert ca 8 individer av. Ingen direkte hekkeindikasjoner hos disse. Teist lå det jevnt av rundt øyene. Ukjent antall siden vi ikke prioriterte å telle disse. Havhesten så ut til å ha det bra. Vi ville ikke forstyrre dem siden de var enten i klekking eller tidlig i ungestadiet. Ingen krykkjer eller terner ble observert. Da vi kom ut var det en båt som lå til lands på den ene øya med mye havhest. Dette var to lokale fotografer. Vi ga dem klar beskjed om at de var ute i ulovlig ærend, noe de selvsagt visste. De satte kursen mot land.

Urter

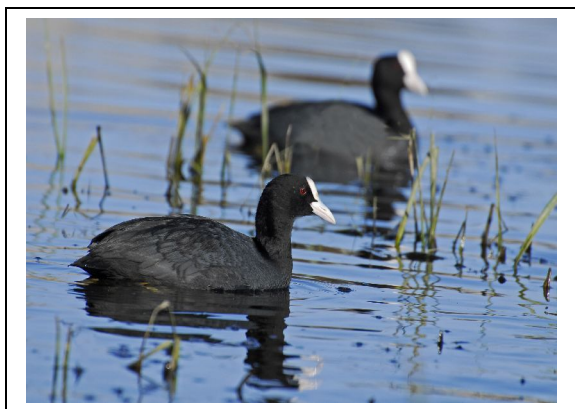
3.6: Toppskarvreir i mengder med alt fra egg til halv voksne unger, ærfugl: 2 reir med egg, stær sannsynlig hekking: 2 ad pluss fire juv. Grågås: 2 store unger pluss 5-6 ad, mange teist, havhest, gråmåke, en del sildemåke og svartbak. Mange skjærpiplerker, ett hekkepar med steinskvett. Bergirisk ikke obs i år. 1 par med kråke, ravn 1 juv med 3 foreldre, krykkje: kun 4 individer i to reir som var tomme. 1 reir med fiskemåke; 2 egg. Tjelder varslet. Totalt ca 200 rødnebbterner fordelt på minst tre lokaliteter. Eggleggingen var så vidt i gang på stedet for fjorårets vellykka hekking.

14.7: Kort besøk for å sjekke ternehekkingen. (Se kapitlet om ternekoloniene/Urter).

Tjøsvollsvatnet

Til venstre: Karmøy har per 2007 kun ett ferskvann som kan sies å ha et rikt og mangfoldig utvalg av hekkefugler. Enga ved bekkeutløpet i søre enden av vatnet er en viktig del av reservatets økosystem. Utbyggingsprosjekter presser seg stadig innpå og utgjør en trussel mot verneområdet. Brunnakken er på randen av utryddelse i Karmøy. På bildet en hann. Til høyre: Sivhøna hekker årlig i vatnet, trolig eneste stedet på øya.

Til venstre: Ett av 6 par sothøner som holdt til i Tjøsvollsvatnet – eneste hekkestedet i Karmøy for denne arten i år. Til høyre: Utsnitt av flokken av hettemåker som over kolonien i Tjøsvollsvatnet. En særdeles vellykka hekkesesong og den eneste kolonien i kommunene som produserte unger i 2007. Gjentatte besøk av hubro i slutten av hekketida, satte imidlertid en litt for tidlig punktum for årets ungeproduksjon. Bildet er tatt 8.7.

Minkjakta

I løpet av treårsperioden 2005-2007 er det utbetalt premie for henholdsvis 202, 69 og 114 mink, til sammen 385 dyr. Korrigerte tall basert på uregistrerte innleveringer og ennå ikke innleverte dyr (per 25.11. 2007) gir følgende resultater for de tre årene: 213, 103 og 148, til sammen 464 mink. Videre i prosjektet er det nødvendig å annonsere premieringen hvert år for at ikke folk skal glemme at den finnes. En heving av premiebeløpet er også naturlig etter hvert som det blir færre dyr å finne og jakta dermed blir mer tidkrevende. Fra 1.12 vil den være 150 kr, uavhengig av hvor i kommunen dyra blir tatt.

I alt 30 personer er registrert som mottakere av skuddpremie på mink i løpet av de tre årene. Ti av disse står for 271 (70%) av de 385 registrerte minkene. Typisk for de som har tatt flest mink er at de er erfarne jegere som benytter hund under jakta eller også har brukt mye tid på fellefangst. Fangsttallene sammen med mange års observasjoner av mink i Karmøy-naturen, viser at bestanden er tettest nettopp der hvor bl.a. ternene har sine viktigste tilholdssteder i kommunen, nemlig den indre skjærgården eller øyrike områder lenger ute som Feøy-Røver. Litt lune, grunne farvann med mange holmer og skjær er yndlingsplasser for både mink og en rekke sjøfuglarter. Med en så høy minkbestand som fangsttallene indikerer, er det nærmest et under at det fortsatt finnes hekkende sjøfugl i Karmøy. Bare konstant jakttrykk kan på ny gjøre det levelig for fuglene. De områdene hvor det har blitt tatt mest mink er strekningen Åkrehamn-Kvalavåg samt Feøy, Falnes-Skudeneshavn-Syre, og Karmsundet ved Bygnes og Husøy, samt området Fosen-Høvring. Det finnes etter alt å dømme ingen minkfrie områder langs Karmøy-kysten, ikke ett sted eller en eneste holme hvor sjøfuglene kan føle seg trygge. Unntakene er kun de ytre reservatene Urter og Ferkingstadøyane. I prosjektperioden har det imidlertid ikke vært tegn til mink på Ryvingen, Klovningen, Svortingene og Jarstein som alle ligger relativt langt fra land eller fra holmer med minkbestand.

Jakt og observasjoner har avslørt at det finnes ynglebestander av mink også i mange av våre ferskvann/vannveier. Dette forklarer nok delvis den dramatiske nedgangen vi har sett av fugler som gjennom tidene har hekket ved vann, på myrer og langs bekker og grøfter. Det er nok å nevne brunnakke og krikvand som står på randen av utryddelse i Karmøy. I den videre minkjakta må det satses ekstra på å ta ut dyrene som har tilknytning til ferskvann.

Tabellene nedenfor gir en oversikt over mink som har blitt innlevert til kommunen for utbetaling av skuddpremie i prosjektperioden 2005-07. Registrerings skjemaene som har blitt benyttet på rådhuset, gir dessverre færre opplysninger om de innbrakte dyra enn ønskelig, og skjemaene er i tillegg ofte mangelfullt førte. Informasjonsverdien er derfor relativt liten. Det er ofte ikke notert nøyaktig hvor og når minkene er tatt. Kjønn- og aldersbestemmelse mangler helt. I den videre minkbekjempelsen er mer detaljerte opplysninger sterkt ønskelig, for bedre å kunne forstå minkens levevis og jaktas innvirkning på sjøfuglbestandene.

Etter møte med flere av de ivrigste jegerne (4.12. 2007) framkom det at noen få mink er tatt like utenfor kommunens grenser uten at dette kan leses i tabellene nedenfor. Dette er et problem i statistikken, men bør ikke være det i praksis. Det er som kjent ikke vegger mellom kommunene og i enkelte områder vil det være svært positivt for sjøfuglene i Karmøy om en også tar mink som holder til i store mengder like utenfor, slik som f eks på Røvær. Dersom våre nabokommuner innfører tilsvarende premiering, løses problemet. Av ulike grunner er noen få mink også innlevert uten at det foreligger noe belegg på dette. Med dyr som en vet er tatt i 2007, men ikke levert inn per 25.11 må ca 80 mink plusses på tallene i tabellene.

Antall felte mink	Fellings-tid 2005	Inn-leverings-dato	Fangstplass	Jeger/Innlevert av
5	des-feb 04/05	?	Sævelandsvik	Einar Ove Rasmussen
1	?	10.2.05	Nord-Karmøy	Kåre Johansen
2	jan-feb 05	7.3.05	Nord-Karmøy	Kåre Johansen
17	jan-mai 05	24.5.05	Nord-Karmøy	Øystein Sletten
11	1.-7.3.05	9.3.05	Veal-Langåker	Hein Arild Gustavsen
3	7.3.05	23.3.05	Sævelandsvik	John Arne Torgersen
1	27.3.05	?	Feøy	Vigmund Johnsen
5	20.-24.4.05	25.4.05	Sør-Karmøy	John Arvid Medhaug
5	11.4-27.4.05	27.4.05	Bygnes	Villy Solvang
12	6.-30.5.05	31.5.05	Nord-Karmøy	Villy Solvang
9	?	14.7.05	Feøy	Magnar Mathiassen
17	1.-19.7.05	19.7.05	Sør-Karmøy	Villy Solvang
8	mai-aug 05	8.8.05	Sør-Karmøy	Dag Nes
4	20.-31.7.05	19.8.05	Sør-Karmøy	Villy Solvang
4	jan-aug 05	24.8.05	Fastlandet	Gjert Gunnar Norenes
1	3.11.05	7.11.05	Nord-Karmøy	Sverre Jacobsen
2	20.10.05	28.10.05	Nord-Karmøy	Kristoffer Risløv
49	jan-okt 05	26.10.05	Karmøy	Torleif Thorsen, T.Tangereid
1	høst 05	15.11.05	Nord-Karmøy	Sigurd Lyngholm
36	okt-nov 05	28.11.05	Karmøy	John Arvid Medhaug
2	sep-nov 05	5.12.05	Fastlandet	Lars Ove Frette
7	aug-nov 05	8.12.05	Fastlandet	Gjert Gunnar Norenes

Tabell 18. I løpet av 2005 ble 202 mink innlevert til rådhuset for premiering. Dyra ble tatt rundt om i hele kommunen. 16 personer mottok skuddpremie. Flest mink ble tatt av Torleif Thorsen/Tore Tangereid (49), John Arvid Medhaug (41), Villy Solvang (38) og Øystein Sletten (17).

Antall felte mink	Fellings-tid 2006	Inn-leverings-dato	Fangstplass	Jeger/Innlevert av
3	0.11.05	13.1.06	Nord-Karmøy	Kåre Johanson
1	1.2.06	2.2.06	Sør-Karmøy	Tone D. Nes
2	23.5.06	?	Nord-Karmøy	Sigurd Lyngholm
25	?	10.7.06	Feøy	Edvard Isaksen
7	1.5-31.7.06	28.7.06	Sør-Karmøy	Per Kjartan Sevland
14	1.5-31.7.06	30.8.06	Nord og Vest-Karmøy	Villy Solvang
2	15.7.06	9.10.06	Sævik	Ludvig Veal
13	1.5-1.11.06	24.11.06	Nord-Karmøy	Kjell Sigve Kvalavåg
1	?	8.12.06	Gåsavatnet	Magne Thorsen
1	?	27.12.06	Sør-Karmøy	Odd Even Hårvik

Tabell 19. Som det framgår av tabellen ble det i 2006 innlevert og utbetalt skuddpremie på 69 mink. Flertallet av dyra ble tatt på Vest-Karmøy mellom Åkrehamn og Kvalavåg, på Feøy og i Karmsundet (Fosen-Bygnes-Husøy). 10 personer mottok premie. Flest mink ble tatt av Edvard Isaksen (25), Villy Solvang (14) og Kjell Sigve Kvalavåg (13).

Antall felte mink	Fellings-tid 2007	Inn-leverings-dato	Fangstplass	Jeger/Innlevert av
17	0.6-0.11.06	19.2.07	Sør-Karmøy	Per Kjartan Sevland
39	2006/2007	14.2.07	Feøy	Øyvind Svendsen
5	15.7-23.7.07	23.7.07	Sør-Karmøy	Jostein Valhammer
17	0.7.07	8.8.07	Sør-Karmøy	Per Kjartan Sevland
6	0.1-08.07	17.8.07	Nord-Karmøy	Lars Ove Frette
10	0.2-0.8.07	30.8.07	Nord- og Sør-Karmøy	Jan Espen Lanton
2	0.8.07	14.9.07	Nord-Karmøy	Karl Martin Orre
2	3.8 og 22.8	5.9.07	Mannes	Runar Stava
3	0.6-0.8.07	26.9.07	Fastlandet	Stian Lie
2	0.3.07	24.10.07	Haugavågen	Dag Nes
7	0.3.-0.9.07	24.10.07	Nes-Langåker	Dag Nes
1	9.9.07	?	Åkrehamn	Jens Rune Johansen
1	26.9.07	?	Fredtun-Auste	Sigbjørn Toskedal
1	0.10.07	5.10.07	Sør-Karmøy	Paul Åge Høines
1	15.10.07	?	Mannes	Runar Stava

Tabell 20. Tabellen viser at det ble utbetalt premier for 114 felte mink i løpet av 2007. Nesten halvparten av disse (ca 50 dyr) ble imidlertid tatt året før. Totalt blir derfor tallene for 2006 ca 119 felte mink og for 2007 ca 64. Det er å anta at det fortsatt finnes mink tatt i 2007 som ennå ikke er innlevert (per 15.11.07), slik at årets tall nok vil bli noe høyere enn hva som framgår av tabellen. Inkludert felte dyr i 2005 er det per 15.11.07 utbetalt premie for 385 mink. I løpet av 2007 ble det tatt flest dyr på Strekningen Langåker-Torvastad og i Skudenes-Syre området. 12 personer er registrert som mottakere av skuddpremie i 2007 med flest mink tatt av Øyvind Svendsen (39), Per Kjartan Sevland (34) og Jan Espen Lanton (10).

Videre forvaltningstiltak

Norge er ingen pådriver, men tvert imot en sinke på det meste som har med naturvern, registrering og bevaring av biologisk mangfold å gjøre. Statsbudsjettet for 2008 er et tegn på dette. Miljøverndepartementet må være det minst viktige departementet regjeringen vet om. Det får i alle fall minst penger. Den ene miljøplanen etter den andre lanseres likevel, men uten at det blir noen skikkelig oppfølging i form av konkrete prosjekter og midler til gjennomføring av tiltak i de enkelte kommunene. Den siste forpliktende handlingsplanen har til hensikt å fullstendig stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010 (*UN Convention on Biological Diversity* og *Stortingsmelding nr 21, 2004-2005*). At dette målet ikke kommer til å nås, er allerede soleklart. En stor del av artene innenfor landets grenser er ennå ikke kartlagt eller oppdaget! Hvordan kan da bestandstapene stanses? Den norske rødlista (2006) som er et resultat av planene, har så store kunnskapshull at det er en skam i et land som vil være verdensmester i natur- og miljøvern. Vi må til våre naboland og hente ut informasjon om hvordan det sannsynligvis står til med bestandene av mange planter og dyr i Norge. Vi er gratispassasjerer på Sveriges kunnskapsbaserte forvaltning.

Karmøy er i den heldige situasjon at entusiaster på hobby- eller studiebasis har kartlagt svært mye av dyre- og plantelivet i kommunen. Få kommuner har en bedre oversikt over geologi, naturtyper og fauna. Avsvaret for å bevare det unike mangfoldet er derfor stort. Kommunen har gjennom årene vært flink til å støtte opp økonomisk om kartleggingsprosjekter og har selv

medvirket direkte til dette gjennom stillinger innen naturforvaltning. Samtidig har det vært et økende press mot naturen fra utbyggere og næringsinteresser. Mye verdifull natur har gått tapt de siste tiårene. Arealtap til utbyggingsformål, omlegging av driftsmåtene i jordbruket og en uhemmet tilvekst av skog og kratt er faktorer som i tillegg til uønska arter, er hovedgrunnene til utarming av det biologiske mangfoldet som skjer i Karmøy.

Karmøy RG vil med erfaringer fra mink- og sjøfuglprosjektet, oppfordre til en utvidelse av programmet, slik at det også kan omfatte hjelp til andre arter som sliter, ikke bare sjøfuglene. Dersom det ikke iverksettes konkrete strakstiltak også overfor andre enn sjøfuglene, vil en ytterligere utarming av fuglefaunaen bare fortsette. Vi ønsker i samarbeid med "Karmøy Jeger og Fisk" og kommunen å bidra til å sette den nye offisielle *Norsk svarteliste 2007* om til praktisk handling i Karmøynaturen, likeså *Norsk rødliste 2006*. Dette vil bl.a. innebære økning av skuddpremien på rødrev og innføring av premie på mår på øydelen av kommunen. Det er viktig å påpeke at disse to rovdyra ikke bare er en trussel mot fuglelivet på øya generelt, men mot samtlige av Karmøys hekkende rødlistearter, inkludert hubro. Det er altså et poeng å få med seg at den norske svartelista ikke bare regner importerte, utenlandske arter som uønska i norsk natur. Også gode, stedegne norske arter er uønska når de havner i miljøer der de ikke naturlig hører hjemme. Eksempler er arter som kommer til øyer pga tunneler eller bruer eller ved bevisste overflyttinger. Svartelista bruker rødrev, mår og piggsvin i tillegg til røysekatt som eksempler på dette, og nevner at disse artene på kort tid kan utrydde stedegne arter. Karmøy vil med andre ord være på rett vei i den nye, norske forvaltningsstrategien med å redusere eller fjerne mår og rev fra øydelen av kommunen. Det vil uten tvil tjene det biologiske mangfoldet på øya og bidra til å berge både rødlistearter og norske ansvarsarter.

Mink- og sjøfuglprosjektet har i så måte bidratt i rett retning og i løpet av tre år gitt lovende resultater for små beløp. Vi håper prosjektet vil bli støttet økonomisk videre framover og bli utvidet til å gjelde flere tiltak i Karmøy-naturen. Hvis naturforvaltning skal virke, må en i tillegg til å skrive og snu papirer, dra ut i naturen og gjøre noe der. Ut fra et ornitologisk synspunkt bør følgende forvaltningstiltak iverksettes snarest mulig:

- **Predatorkontroll.** Jakt- og fangsttrykket mot minken må opprettholdes. I de områdene hvor bestanden etter hvert tynnes ut, må det gis økonomisk kompensasjon for enkeltpersoner som kan patruljere områdene for å ta nye dyr som måtte komme inn i sjøfuglkoloniene. Skuddpremie er ikke nok "gevinst" på steder hvor det nå er kuttet kraftig i minkbestanden. Det er viktig å forsikre seg om at områdene er minkfrie i hekketida for sjøfuglene. Kommunens adel av skuddpremien på rev bør heves, og det bør innføres en relativ høy skuddpremie på mår på øydelen av Karmøy. Selv om måren i likhet med reven er en naturlig forekommende art i Norge, bør den holdes borte fra øyer som gjennom lang tid har fått et rikt fugleliv pga fravær av firbeinte eggrovvere.
- **Utbyggingskontroll.** Lynghei og torvmyrer, samt nøkkelbiotoper knyttet til næringsrik våtmark, strand og gammel skog, må skånes for ytterligere industriutbygging og private byggeprosjekter. Vindkraftproduksjon, veier og kraftlinjer må holdes unna heiene. Subsidiert naturødeleggelse (som f eks grønne sertifikater) må unngås. At Fiskåvatnet allerede er "loddet ut" er trist. Det er en botanisk perle og kunne blitt et enda rikere fuglevatn i framtida om en hadde satset på det. I stedet skal hele våtmarksområdet gå dukken. Nok et tap for Karmøy-naturen. Tjøsvollsvatnet er under stadig press fra utbyggingsforetak. Negative konsekvenser av å bygge ut helt inntil reservatgrensene merkes allerede ved store og raske svingninger i vannstanden, noe som kan være fatalt i hekkesesongen.

- Skjøtsel. Lyngheiene er i ferd med å gro igjen. Bare en liten del blir skjøttet gjennom beiting og brenning slik som før i tida. Det bør settes i gang fjerning av skog og kratt som invaderer heia. Særlig ille er spredningen av sitkagran og furu. Større heiområder enn i dag bør brennes og beites. Mange av granplantefeltene er ugjennomtrengelige barrierer. Her bør det kraftig tynning og felling til. Slik de står i dag har de svært liten verdi i biologisk mangfold sammenheng. Skjøtselen bør helt ned på detaljnivå for enkelte arter, slik som å svi av høyere vegetasjon på holmer som har vært hekkeplasser for terner, til å rydde bergskrenter for kratt for å bevare gamle hubro-hekkeplasser. Positivt er utsetting av villsau og lyngbrenning på holmer i Torvastad-Feøy området og på Stutøy i Karmsundet.
- Kulturlandskapspleie. Skal fuglene overleve i vår tids supereffektive og gjennommekaniserte jordbruk, må fuglene tas spesielt hensyn til. Beitetrykket må være moderat, det må finnes åpne vannspeil og våtmark inni mellom. Hist og her må biter av åker og eng legges brakk i hekketida eller for noen år i sammenheng. Positivt er bekk- og damanleggene (renseparker) på Langåker og Sandhåland. Ytterligere dreneringsprosjekter bør stanses. Mange tidligere næringsrike myrer med åpne vannspeil, er i ferd med å forsvinne og omdannes til skog! De burde tilbakeføres. Eksempler er restene av Nedra Fotvatnet (Litlafot) og Storestemmen på Bygnes.
- Jakt- og ferdselsforbud. Forbud er kanskje ikke veien å gå, men en oppfordring til allmennheten om å respektere ilandstigningsforbudet i sjøfuglreservatene, bør en få til. Mange fugler er ikke ferdige med hekkingen når forbudet går ut 20.7 på Ferkingstadøyane, 31.7 i de øvrige reservatene. Høstjakt på lovlige arter, bør unngås for slike som sliter med å holde bestandene oppe i Karmøy, som for eksempel brunnakke, krikand og siland. Ulovlig jakt må rapporteres.
- Overvåking og kartlegging. Noen nøkkelbiotoper må trekkes fram. Området Gåsavatn-Helganes-Fiskåvatnet er et artsrikt område og har størsteparten av Karmøys hekkende grågåspopulasjon. At sangsvaner også har begynt å hekke her, er nærmest en sensasjon. Det er umåtelig viktig at området overvåkes og at utviklingen av fuglebestandene følges nøye. Bøvatnet og Heivatnet er eksempler på botanisk rike våtmarker med stor tiltrekningskraft på mange hekkfugler. Dessverre har stedene nesten vært tomme for hekkede vannfugl de siste årene pga mink, mår og rev. En del av overvåkingen bør være artsrettet. Vi bør ha full kontroll over hva som skjer med kommunens rødlistearter og over andre arter som holder på å forsvinne. Skal tap av mangfold stanses er det avgjørende å vite hva som skjer og hva som må gjøres for å snu negative bestandstrender. Det trengs hele tiden oppdatert kunnskap.
- Skilting. De fleste opplysningstavlene om naturen i Karmøy gir beskjed om hva som er forbudt: At det ikke er lov å gå i land, bruke kano, bade, fiske, slå opp telt, bruke båt osv. De svære, lysende skiltene som advarer en om at en går inn i drikkevannsområder, faller dårlig inn i de fine miljøene de står i. De positive opplysningsskiltene som står på Åkrasanden og Sandvesanden har sett sine beste dager, og virker utdaterte og slitte. Nye opplysningstavler er for lengst laget, f eks om Tjøsvollsvatnet, men de befinner seg på rådhuset. For kostbare å sette opp! Mange av skiltene i reservatene er nedslitte av tidens tann og vitner om likegyldighet. For å skape større interesse for naturen rundt oss og formidle mer kunnskap til folk, burde flere positive skilter kommet opp i tilknytning til rike og sjeldne naturtyper, f eks ved Burmaveien som nå er skiltet som sykkelrute.

Til ettertanke

Karmøyheiene – verneverdig kystlynghei

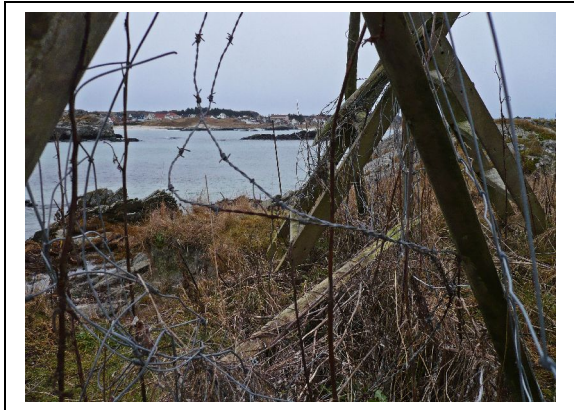
Ingen vil: Mye er forbudt i Karmøyheiene. Men skilte med opplysninger om det unike biologiske mangfoldet og verdien av dette eldgamle, verneverdige landskapet finnes derimot ikke.

Tjøsvollsvatnet - naturreservat

Ingen skal si at naturreservatet ikke er skiltet! Alt tyder på at kommunen har et godt grep om forvalteransvaret, og at de som driver jordbruk her forstår at de holder til like ved en fredet naturperle. Bildene er tatt 9.12.2007.

Åkrasanden – Haugalandets flotteste sandstrand

Skjemmende skilting, forsøpling og manglende vedlikehold kjennetegner Karmøys mest besøkte naturområde, Åkrasanden. Hvilke holdninger er det vi vil spre med å la det se slik ut? Det er lite som tyder på at du er kommet til en naturperle med en unik flora og spennende fugleliv. Bildene er tatt 9.12. 2007.

Måkene på Hydro har skjont at skiltingen ikke gjelder dem. Industriområder har etter hvert blitt tilfluktssteder for mange arter som tidligere hekket i skjærgården eller i jordbrukslandskapet. Årsakene er at industriområdene har aktivitet døgnet rundt og er inngjerdet slik at firbeinte reirplyndrere i stor grad holder seg unna.